

”MIKÄ IHMEEN SUOMEN EVANKELIS- LUTERILAINEN KIRKKO?”

Järvenpääläisten 8.-luokkalaisten asenteet seurakuntaa kohtaan

Pekka Virkki w17481

Opinnäytetyö, syksy 2013

Diakonia-ammattikorkeakoulu

Sosiaalialan koulutusohjelma

Kristillisen lapsi- ja nuorisotyön suun-
tautumisvaihtoehto

Sosionomi (AMK) + kirkon nuoriso-
työnohjaajan virkakelpoisuus

TIIVISTELMÄ

Virkki, Pekka. ”Mikä ihmeen Suomen evankelis-luterilainen kirkko?” Järvenpääläisten 8.-luokkalaisten asenteet seurakuntaa kohtaan. Syksy 2013. 48s., 1 liite. Diakonia-ammattikorkeakoulu, Sosiaali-alan koulutusohjelma, Kristillinen lapsi- ja nuorisotyön suuntautumisvaihtoehto, sosionomi (AMK) + kirkon nuorisotyönohjaajan virkakelpoisuus

Opinnäytetyö käsittelee Järvenpääläisten nuorten asenteita kirkkoa ja seurakuntaa kohtaan ennen kuin he ovat käyneet rippikoulun. Keskeisinä tavoitteina oli saada selville, miten nuoret suhtautuvat kirkkoon ja seurakuntaan sekä miten heidän asenteensa ovat syntyneet.

Tutkimus toteutettiin kvantitatiivisella kyselylomakkeella. Aineisto koottiin keväällä 2013, jolloin kysely käytiin toteuttamassa yhteensä kuudessa satunnaisesti valitussa luokassa, jossa opiskelee 8.-luokkalaista. Kysely selvitti muun muassa nuorten seurakunta-aktiivisuutta lapsena, hengellisyyden näkymistä perheessä, kirkon oppeihin uskomista sekä sitä, millaisena nuoret kokevat Suomen evankelis-luterilaisen kirkon. Kyselyyn vastasi yhteensä 86 nuorta.

Tutkimuksessa kävi ilmi, että Järvenpään nuorille Suomen evankelis-luterilainen kirkko ja seurakunta eivät olleet kovinkaan tuttuja. Vaikka moni kyselyyn vastaajista oli osallistunut seurakunnan toimintoihin lapsena, niin uskonnollinen kasvatusta kotona sekä uskonnollisista aiheista keskustelu vanhempien tai kummien kanssa oli jäänyt vähäiseksi. Vanhempien uskonnollisuus ei nuorten mielestä näkynyt vahvasti kovinkaan monessa perheessä. Nuoret kuitenkin suhtautuivat melko myönteisesti Suomen evankelis-luterilaista kirkkoa kohtaan. Myönteisimminkin kirkosta ajattelivat ne nuoret, jotka olivat tietoisia seurakunnan toiminoista.

Nuorille pitäisi antaa enemmän tietoa seurakunnan toiminnoista sekä mahdollistaa positiiviset kokemukset seurakunnasta. Kysely kuitenkin toteutettiin nuorille, jotka eivät ole vielä rippikoulua käyneet. Tämä on tärkeä huomio, sillä aikaisemmissa tutkimuksissa nuorten asenteet ovat muuttuneet myönteisemmiksi rippikoulun jälkeen, kun he ovat saaneet tietoa seurakunnasta ja myönteisiä kokemuksia rippikoulussa ja erityisesti rippileirillä.

Avainsanat: nuori, asenne, kristillinen kasvatusta, uskonnollinen kasvu, kvantitatiivinen tutkimus

ABSTRACT

Virkki, Pekka. 8th graders' attitudes toward the parish in Järvenpää. 48p,1 appendix. Language: Finnish. Autumn 2013. Diaconia University of Applied Sciences. Degree Programme in Social Services. Option in Christian Youth Work. Degree: Bachelor of Social Services.

The study is concerned with adolescents' attitudes towards the Church and Christianity before they have attended the confirmation school in Järvenpää. The main aim of this thesis was to find out how the youngsters react to the Church and the parish and how their attitude was formed.

The empiric part of the study was carried out by using the quantitative research method. The material was collected in the spring of 2013 in six randomly chosen classes in those schools where 8th graders were studying. In the questionnaire the adolescents were asked about their activity in the parish when they were children, how spirituality was seen in the family, how they believed in the teachings of the Church and with adjective pairs what the Evangelical Lutheran Church of Finland is in their opinion among other things. The sample of the thesis was 86.

The result of the study showed that adolescents in Järvenpää were not very familiar with the Evangelical Lutheran Church of Finland and the parish. Many of the respondents had participated in church functions as a child. However, the religious upbringing at home as well as discussions related religious topics with parents or godparents had been limited. Parents' religiousness was not strongly seen in very many families according to the adolescents. However, adolescents reacted quite positively to the Finnish Evangelical-Lutheran Church. The adolescents, who thought most positively towards the church, were aware of the functions of the parish.

In conclusion adolescents should be given more information on church activities and allows the positive experience of the church. The questionnaire was carried out on adolescents who have not yet attended the confirmation school. This is an important thing to notice, because earlier studies show that the attitudes of adolescents have become more positive when they have gained more information about the parish and gained positive experiences in confirmation school and especially in confirmation camp.

Keywords: Youth, attitude, Christian upbringing, religious upbringing, quantitative research

SISÄLTÖ

1 JOHDANTO	5
2 JÄRVENPÄÄN SEURAKUNTA.....	6
3 TEOREETTISET LÄHTÖKOHDAT	7
3.1 Uskonnollinen kasvu	7
3.2 Kristillinen kasvatus	8
3.3 Koulujen uskontokasvatus	10
3.4 Nuoruus elämänvaiheena	11
3.5 Asenteet	12
3.6 Asenteiden synty	13
4 TUTKIMUKSEN TARKOITUS JA TUTKIMUS KYSYMYKSET	19
5 TUTKIMUSPROSESSI	20
5.1. Kvantitatiivinen kyselytutkimus	21
5.2 Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys	23
6 TUTKIMUSTULOKSET	25
6.1 Taustatiedot.....	25
6.2 Nuorten ajatukset seurakunnasta	29
6.3 Nuorten ajatukset kirkon opeista.....	32
6.4 Millainen Suomen evankelis-luterilainen kirkko on nuorten mielestä	34
7 YHTEENVETO JA POHDINTA	37
LÄHTEET	40
LIITTEET	44

1 JOHDANTO

Joka vuosi rippikoulun käy suurin osa suomalaisista nuorista. Määrä on kuitenkin laskusuunnassa: vuonna 2011 rippikoulun kävi 83,0 % 15 vuotta täyttävistä nuorista, kun vuonna 2010 luku oli 83,6 % (Kirkkohallitus 2012, 83), ja vuonna 2007 luku oli 88,5 % (Suomen evankelis-luterilainen kirkko i.a.a). Vaikka rippikoulu on pysynyt kirkon toiminnassa tärkeänä, kävijämäärän laskua ei voida kuitenkaan olla huomioimatta. Mielestäni on hyvä pohtia, minkä takia määrä on vähenemässä.

Meidän kirkko -strategiassa otetaan erityiseen huomioon nuorten ja nuorten aikuisten jäsenyys (Suomen evankelis-luterilainen kirkko i.a.b). Kirkossa ollaan selvästi huolissaan näiden ryhmien kuulumisesta seurakuntaan. Mielestäni on hyvä, että kirkko on ottanut huomioon nämä ikäryhmät. Itseäni kiinnostaa nuorten asenne kirkkoa ja kristinuskoa kohtaan. Vaikka emme voi vaikuttaa nuoren uskoon – sehän on nuoren ja Jumalan välinen asia – on mielestäni tärkeää jättää nuorille hyvä kuva kirkosta. Kielteisen asenteen omaavalta nuorelta saattaa jäädä näkemättä kaikki se hyvä työ, jota kirkon työntekijät tekevät ja ne hyvät arvot, jotka kristinusko meille opettaa.

Tutkimukseni koskee 8.-luokkalaisia nuoria, jotka eivät ole käyneet rippikoulua. Vaikka nuori on saattanut vanhemmilta siskoilta, veljiltä tai kavereiltaan kuulla rippikoulusta, ei se vielä mielestäni vaikuta tarpeeksi muuttaakseen asennetta. Nuorten aktiivisuus kirkon toiminnoissa vaihtelee. Toiset käyvät aktiivisesti kirkon järjestämissä tilaisuuksissa kun toiset eivät juuri osallistu kirkon toimintaan. En kuitenkaan tyydy pelkästään tutkimaan nuorten asenteita, vaan olen myös kiinnostunut siitä, mistä nämä asenteet ovat peräisin. Opinnäytetyöni otsikko on ”Mikä ihmeen Suomen evankelis-luterilainen kirkko?”. Se on muotoiltu kyselyssäni esiintyneestä vastauksesta, jossa vastaaja oli todennut suoraan, ettei tiedä ”mikä Suomen evl.-kirkko on”. Mielestäni otsikko kuvaa tutkimukseni ajankohtaisuutta ja sitä, että monien asenteiden taustalla voi olla se, ettei tiedä aiheesta tarpeeksi. Tässä tutkimuksessa käytän työvälineinä asenteiden teorian lisäksi asenteiden syntymisprosesseja selvittäessä, millaisten tietojen, tunteiden ja kokemusten pohjalta nuoret ovat asenteensa luoneet.

2 JÄRVENPÄÄN SEURAKUNTA

Tutkimukseni toteutettiin yhteistyössä Järvenpään seurakunnan kanssa. Keväällä 2012 tein ehdotuksen Järvenpään seurakunnalle tutkimuksesta, jossa tutkisin nuorten rippikouluun lähtevien asenteita kirkkoa ja kristinuskoa kohtaan. Järvenpään seurakunta oli kiinnostunut tästä ja suostui ehdotukseeni.

Järvenpäässä asuu yhteensä noin 40 000 ihmistä. 0-15 -vuotiaita on noin 18,9 prosenttia väestöstä. (Järvenpää i.a.) Järvenpään seurakunta kuuluu Espoon hiippakuntaan (Suomen evankelis-luterilainen kirkko i.a.c.). Jäseniä seurakunnassa oli yhteensä noin 28 700 vuonna 2012 (Sakasti i.a.). Järvenpään seurakunnan arvoja ovat välittäminen, yhteisöllisyys, oikeudenmukaisuus ja rohkeus. Yleistavoitteena on, että seurakuntalaiset toteuttaisivat omassa elämässään kristinuskon yleissanomaa ja arvoja. (Järvenpään seurakunta 2006.)

Järvenpään seurakunta mainitsee toimintalinjauksessaan kiinnittävänsä huomiota nuorten ja nuorten aikuisten jäsenyyteen (Järvenpään seurakunta 2010). Nuoret aikuiset katsotaan olevan tärkeitä toimijoita tulevaisuudessa (Järvenpään seurakunta 2006).

3 TEOREETTISET LÄHTÖKOHDAT

3.1 Uskonnollinen kasvu

Lapsen uskonnolliseen kasvuun vaikuttaa kodin hengellisyys, joka näkyy vielä murrosikäisissäkin (Pearce & Denton 2009, 415). Uskovista kodeista tulevat ovat hengellisempiä kuin ne, joiden kodissa hengellisyyttä ei esiinny. Lapsen käsitys Jumalan rakkaudesta muotoutuu samanlaiseksi riippuen siitä, miten hän kokee vanhempiensa rakkauden. Jos lapsen vanhemmat ovat läheisiä ja huolehtivaisia, lapselle muodostuu samanlainen mielikuva Jumalasta. Vaikka perheessä ei muuten esiintyisi mitään uskonnollista elämää, tarvitaan vain yksi läheinen ihminen, joka jakaa lapsen kanssa uskonelämää. (Kinnunen 2011, 22–23, 43.) Kun lapsi saa olla nimeämässä, toistamassa ja kokemassa uskonnollisia asioita, rakentuu hänelle hyvä pohja myöhemmälle uskonnolliselle kehitykselle (Kangasmaa, Petäjä & Vuorelma 2008, 43).

Niemelä ja Koivula (2006, 163–177) ovat tutkineet uskonnollisen kasvatuksen vaikutusta myöhempään uskonnollisuuteen. Heidän mukaansa suurimmalla osasta nuorista aikuisista on kirkollista ja uskonnollista taustaa. Vanhemmat vaikuttavat nuoren uskonnollisiin asenteisiin ja uskonnolliseen identiteettiin voimakkaasti. Myös lapsena saatu uskonnollinen kasvatus on erityisen tärkeä vaikuttaja myöhempään uskonnollisuuteen. Tämän huomaa myös siinä, että nuori aikuinen, jonka lapsuudessa ja nuoruudessa kirkko ja usko eivät olleet läsnä, harvemmin löytää itsensä kirkon ja uskon parista.

Amerikkalainen uskontopsykologi James W. Fowler jakoi uskon kehityksen kuuteen eri kehitysvaiheeseen. Nämä kehitysvaiheet ovat intuitiivis-projektiivinen usko, myyttis-kirjaimellinen usko, synteettis-sovinnainen usko, yksilöllis-reflektiivinen usko, konjunkttiivinen usko ja universaali usko. (Pruuki 2010, 227–228.) Käyn teoriassa läpi intuitiivis-projektiivisestä uskon vaiheesta yksilöllis-reflektiivisen uskon vaiheeseen, sillä nämä koskettavat eniten tutkimuskohteitani.

Intuitiivis-projektiiviseen uskossa lapsen ajattelu on vielä maagista ja episodimaista. Jumala ajatellaan olevan ihmisenkaltainen. Kielellisesti lapsella on mahdollista käyt-

tää puheessaan ja leikeissä symboleja. Myös elämän suuret kysymykset, kuten kuolema, mietityttävät. (Pruuki 2010, 228.)

Alakouluikäisenä lapsen usko on myyttis-kirjaimellisessa vaiheessa. Tällöin lapsella on kyky tulkita uskon maailmaa, sen kertomuksia, riittejä ja symboleja, vaikka tulkinta on vielä konkreettista ja kirjaimellista. Lapsen ajattelu on siis vielä mekaanista, eli lapsi ajattelee Jumalan palkitsevan hyvät ja rankaisevan huonoja. (Pruuki 2010, 228–229.)

Moni aikuinen jää synteettis-sovinnaisen uskon vaiheeseen, vaikka tyypillisesti siinä vaiheessa ollaan nuorena. Yksilö on vahvasti riippuvainen tärkeiden ihmisten odotuksista ja arvioinneista. Tällöin uskotaan vakaasti eikä kyseenalaisteta omia uskomuksiaan tai arvojaan. Usko tarjoaa monimuotoiseen elämään selkeän identiteetin ja elämänkatsomuksen. Syy, minkä takia moni aikuinen Fowlerin mukaan jää tähän vaiheeseen, on siirtymisen vaikeus. Siirtymiseen liittyy usein auktoriteettihahmoin tai uskonyhteisöön pettyminen. Yksilöllis-reflektiivisessä uskossa otetaan omasta elämäntyylistä, uskomuksista, asenteista ja sitoumuksista vastuu sekä tarkastella niitä kriittisesti. (Pruuki 2010, 229.)

3.2 Kristillinen kasvatus

Kristillisen kasvatuksen katsotaan olevan uskonnollisen kasvatuksen muoto. Uskonnollisessa kasvatuksessa kasvatuksen lähtökohdat ovat tietyssä tunnustuksessa tai perinteessä. Vastakohtana on uskontokasvatus, missä ei sitouduta uskonnolliseen tunnustukseen, kuten koulujen uskonnonopetus. (Muhonen & Tirri 2008, 66.) Koulujen ja muutenkin yhteiskunnan tehtävänä on lähinnä antaa tietoa ja kokemuksia uskontoon liittyen sekä tarjota virikkeitä, joista henkilökohtainen elämänkatsomus voidaan rakentaa (Kallioniemi 2004, 53).

Kristinuskon ihmiskäsitys luo pohjan kristilliselle kasvatukselle. Siinä ihminen on vastuussa omasta elämästään ja teoistaan itsensä lisäksi myös toisille ihmisille ja Jumalalle. (Räsänen 2008, 287.) Tärkeitä asioita kristillisessä kasvatuksessa ovat usko, toivo ja rakkaus. Tavoitteena on antaa lapsen ja nuoren löytää perusta omalle elä-

mälle kristillisestä uskosta sekä vahvistaa ihmisessä olevaa hyvää ja toivoa paremmasta. (Riekkinen 2008, 92.) Tärkeää on myös tuoda tietoisuuteen Jumalan rakkaudesta ihmisiä kohtaan ja Hänen jatkuvasta läsnäolostaan (Riekkinen 2008, 92; Räsänen 2008, 287).

Kristillisen kasvatuksen voi määritellä sisältävän kolme erilaista muotoa. Kristillisen kasvatuksen voidaan katsoa olevan uskonnon oppiminen, eli kristillisten perinteiden siirtämistä sukupolvelta toiselle, jolloin painopisteenä on kasvatuksen sisältö ja prosessi.. Sosialisaaion kautta edellinen sukupolvi pyrkii siirtämään heidän käsityksiään seuraavalle mahdollisimman muuttumattomina. Tavoitteellisesta näkökulmasta katsottuna kristillinen kasvatus opettaa uskontoa, joka määritellään kasvatukseksi, jossa opitaan kristilliseen uskoon. Usko on kuitenkin kristillisen opin mukaan lahja, jonka saa Jumalalta. Tämän vuoksi kristillinen kasvatus on hyvä tarkastella myös ihmistä tukevana kasvatuksena, jossa opitaan uskonnosta. Tällöin uskonto tukee ihmistä kasvussa, vaikka hän ei uskontoa omaksuisi. (Muhonen & Tirri 2008, 67; Kallioniemi 2004, 53.)

Kristillinen kasvatus voidaan kuvata kuudella eri ulottuvuudella: opillinen, rituaalinen ja kokemuksellinen, jotka kuuluvat hengelliseen puoleen, sekä eettis-moraalinen, huolenpidollinen ja pedagoginen, jotka kuuluvat inhimilliseen puoleen. Vaikka ulottuvuudet on jaettu hengelliseen ja inhimilliseen, ei niitä voi toisistaan erottaa, vaan ne ovat yhteydessä toisiinsa. (Muhonen & Tirri 2008, 77.)

Opillisessa ulottuvuudessa välitetään kristinuskon oppeja ja uskomuksia. Keskeisessä asemassa ovat Raamatun kertomukset, joista selviää mitä Jumala on ihmiskunnassa tehnyt. Raamatun kertomuksissa on myös Jumalan puhetta ihmisille. Tärkeää on luoda kuva rakastavasta ja hyvästä Jumalasta, joka on meidät luonut ja lunastanut. Rituaalisessa ulottuvuudessa käydään läpi kristinuskon tavat ja perinteet sekä opitaan niiden merkitys kristillisessä elämässä. Rituaalien avulla ihmisten on helpompaa päästä irti arjesta ja hiljentyä. Lapsillekin rituaalit ovat hyvä keino päästä osalliseksi uskonnosta. Kokemuksellisessa ulottuvuudessa tarjotaan kokemuksia turvallisuudesta ja rakastavasta Jumalasta ja näin luoda elämästä ja tulevaisuudesta luottavainen mieli. Lapsen suhdetta Jumalaan tuetaan ja pyritään edistämään hengellistä

hyvinvointia, sillä kristillisessä kasvatuksessa pidetään huolta, että ihmisen tarve olla Luojaansa yhteydessä toteutuisi. (Muhonen & Tirri 2008, 78–79.)

Kristillisessä kasvatuksessa opitaan myös eettisiä periaatteita ja moraalista toimintaa. Eettis-moraalisen ulottuvuuden pohjana toimii rakkauden kaksoiskäsky ja kultainen sääntö. Kristillisessä kasvatuksessa ei pyritä vaan opettamaan näitä arvoja vaan myös toteuttamaan. Kristillisiin arvoihin kuuluu toisista huolehtiminen, mikä ilmenee huolenpidollisessa ulottuvuudessa. Kristillisyyksi ei ole mitään arjen ulkopuolista, vaan se toteutuu toisen huolenpitona arjessa. Pedagoginen ulottuvuus tulee kristillisen kasvatuksen tavoitteista ja keinoista, miten näihin tavoitteisiin päästään. (Muhonen & Tirri 2008, 79–81.)

3.3 Koulujen uskontokasvatus

Uskonnonopetus on ollut aina kuulunut koulujemme oppiaineisiin. Vuonna 1886 laaditussa kansakouluasetuksessa uskonoppi oli mainittuna yhtenä koulun oppiaineena ja vuonna 1872 siitä tuli pakollinen oppiaine myös muissakin kouluissa. (Räsänen 2006, 13.) Uskonnon opetus oli tunnustuksellista, kunnes uusi uskonnonvapauslaki tuli voimaan vuonna 2003, jonka seurauksena uskonnonopetus tulisi toteuttaa opetussuunnitelmaa ja olla pedagogisesti perusteltu. Vanhan lain peruslinja pysyi samana, eli opetettu uskonto koulussa oli se, johon oppilaiden enemmistö kuului. (Pyysiäinen 2008, 303–305.)

Ennen uutta lakia kuitenkin kaikki osallistuivat kyseiseen opetukseen, elleivät eri uskontoon kuuluvan lapsen vanhemmat toisin ilmoittaneet. Nykyään toiminta menee toisin päin, eli vanhempien on ilmoitettava, jos lapsi osallistuu opetettuun uskontoon, vaikka kuuluu toiseen uskonnolliseen yhdyskuntaan. Mahdollista oli myös saada oman uskonnon mukaista opetusta, jos uskonnonopetuksesta on vapautettu vähintään kolme oppilasta ja oppilaiden vanhemmat pyytäsivät sitä. Nykyään eri uskontojen opetussuunnitelmia on peruskoulussa 13 kappaletta, ja lukiossa 10 kappaletta. Nämä määrät tulevat tulevaisuudessa nousemaan monikulttuurisuuden myötä, jos noudatetaan nykyistä lainsäädäntöä. (Pyysiäinen 2008, 303–305.)

3.4 Nuoruus elämänvaiheena

Nuoruus on lapsuuden ja aikuisuuden välivaihe, jossa ihmiselle tapahtuu suuria muutoksia niin fyysisesti, psyykkisesti ja hengellisesti (Upton 2011, 112). Ikävuosina 11–25 katsotaan ihmisen olevan nuori. Nämä ikävuodet jaetaan eri vaiheisiin: varhaisuoruus (11–14), keskinuoruus (15–18) ja myöhäisnuoruus (19–25) (Puuronen 1997, 57; Kronqvist & Pulkkinen 2007, 167; Nurmi 2008, 257). Varhaisuoruudessa kapinoidaan auktoriteetteja vastaan ja ystäväystytään ikätovereiden kanssa, keskinuoruudessa minäkäsitys on keskeisenä, kun identiteettikysymykset mietityttävät ja nuori pyrkii saamaan minäkokemuksiaan selvitettyä. Myöhäisnuoruudessa identiteettikysymykset laajenevat ja nuori etsii omaa paikkaansa maailmassa ja pohtii omia arvojaan. (Kronqvist & Pulkkinen 2007, 167.)

Nykyään ovat ajanjaksot, minkä ikäisenä siirrytään seuraavaan elämänvaiheeseen (esimerkiksi lapsuudesta nuoruuteen), hämärtyneet. Aikaisemmin sosiaaliset odotukset ja kulttuurista nousevat ikänormit määrittivät, millainen pitäisi tietyn ikäisenä olla. 1900-luvun viimeisillä vuosikymmenillä nämä ikänormit ovat menettäneet vaikutustaan. Ennen tiettyyn ikäluokkaan kuulumisen määritteli elämäntilanteen, missä kukin olisi, esimerkiksi nuoruuteen kuului opiskelu, aikuisuuteen työnteko. Nykyään odotetaan nuorten osaavan tehdä päätöksiä opiskelun ja työskentelyn suhteen, jotta heistä tulisi hyviä yhteiskuntalaisia. (Heinz 2008, 3–6). Käytän kuitenkin opinnäytetyössäni näitä ikävaiheita selittäessäni varhaisuoruutta ja keskinuoruutta, joihin kyselyyni osallistuvat nuoret lukeutuvat

Varhaisuoruudessa lapsi on kasvanut nuoreksi, joka on alkanut irtautumaan vanhemmistaan ja kaverit merkitsevät hänelle paljon enemmän. Enää ei vanhempien mielipiteet ja ajatukset vaikuta, vaan esimerkiksi vaatteen täytyy saada kaverin hyväksyntä, jotta sitä kehtaa käyttää. (Sinkkonen 2010, 50, 57.) Erilaiset aatteet kiinnostavat nuoria ja saattaakin liittyä kannattamaan jotain niistä. Nuorella on kuitenkin ristiriitaisia kokemuksia, kun toisaalta haluaisi itse tehdä päätöksiä, mutta toisaalta vielä tarvitsee vanhempiaan. (Vilkko-Riihelä 2003, 246–248.)

Keskinuoruudessa irtaantuminen vanhemmista etenee pidemmälle. Nuori etsii omaa identiteettiään, kokeilee erilaisia aatteita ja etsii rajojaan. Nuorten ystävät ovat edelleen vahvasti vaikuttamassa identiteetin muodostumiseen. Erilaiset eettiset, moraaliset ja yhteiskunnalliset asiat alkavat kiinnostamaan ja niihin otetaan voimakkaammin kantaa. (Vilkko-Riihelä 2003, 248–249.)

3.5 Asenteet

Asenteilla on tärkeä rooli ihmisten elämässä, sillä ihminen ei tulisi toimeen ilman niitä. Jokaisen asenteen tarkoituksena on yksinkertaistaa ihmisten päättelykykyä ja käytöstä. Ne antavat ihmisille ohjeita, miten tiettyä kohdetta kohtaan tulisi käyttäytyä. Asenteet ovat myös apuna erilaisten tunteiden tuntemisessa, mitkä taas tuottavat psykologista mielihyvää. (Haddock & Maio 2007, 567–568; Vilkko-Riihelä 2003, 690.) Asenteet syntyvät ihmisille itsestään, sillä niistä on ihmisille apua selviämään ympäristön monista viesteistä sekä auttaa luomaan sekä ylläpitämään suhteita muihin ihmisiin. (Mackie & Smith 2007, 233).

Kuuluisimman määritelmän asenteista muotoili amerikkalainen psykologi Gordon Allport, jonka mukaan asenne on ”opittu taipumus ajatella, tuntea ja käyttäytyä erityisellä tavalla tiettyä kohdetta kohtaan”. Määritelmä on monikomponenttinen eli painotetaan asenteiden vaikuttavan tunteisiin, käyttäytymiseen ja ajatuksiin. (Erwin 2001, 9–15.)

Asennetutkimuksessa on kaksi päälähestymistapaa: väljempi todennäköisyysuuntaus ja tiukempi piiloprosessisuuntaus. Todennäköisyysuuntauksen asenteen kohteella ja reaktiolla on vahva välillinen yhteys. Esimerkiksi myönteinen tunne eli reaktio syntyy sellaisesta kohteesta, josta pitää. Piiloprosessisuuntauksen mukaan asenteet ovat prosesseja, joissa muokataan tietoa tietyn mallin mukaan, jonka jälkeen syntyy reaktio kohteesta. Näin käyttäytyminen ei välttämättä anna oikeutta päätellä, millainen asenne tällä ihmisellä on kohdetta kohtaan. (Erwin 2001, 21.)

Asenteet voidaan jakaa neljään perusfunktioon: utilitaristinen, minää puolustava, arvoja ilmaiseva ja tiedollinen funktio. Utilitaristinen funktion on muodostaa asenteita,

joitten avulla saa palkintoja ja vältetään rangaistuksia, esimerkiksi lapsi reagoi negatiivisesti vähemmistöön kuuluvaa ihmistä kohtaan, jolloin vanhempi saattaa palkita tätä käytöstä. Minää puolustavalla funktiolla on tarkoitus suojella itseään omalta epävarmuudeltaan ja samalla puskuroida omaa egoaan, esimerkiksi joukkueurheilussa häviäminen ei ole omaa syytä, vaan jonkun toisen. Arvoja ilmaiseva funktiolla ilmaistaan itseään ja omia arvojaan julkisesti, esimerkiksi heiluttaa ottelussa oman joukkueensa lippua. Tiedollinen funktio on tietomallien luominen, jonka avulla pystyy käsittelemään maailmaa, josta hyvä esimerkki on stereotypiat. Nämä eivät kuitenkaan sulje toisiaan pois, vaan toimivat rinnakkain toistensa kanssa. (Erwin 2001, 15–20; Callaghan & Lazard 2011, 6-7; Vilkkö-Riihelä 2003, 695–696.)

3.6 Asenteiden synty

Asenteiden synty tai kehitys jaetaan seitsemään erilaiseen tapaan. Tavat on esitetty erikseen, vaikka ne usein täydentävät toisiaan. Nämä seitsemän eri syntytapaa on informaatiovaikutus, suora kokemus, klassinen ehdollistaminen, välinehdollistaminen, havainto-oppiminen, sosiaalinen vertailu ja perinnöllisyys. (Erwin 2001, 31–32.)

Informaatiovaikutus vaikuttaa tiedon kautta asenteisiin. Tieto voi tulla joko median tai toisen ihmisen kautta. Ihmisten kautta tulevat tiedot ovat henkilökohtaisia ja näin vahvoja, kun taas media vaikuttaa suureen yleisöön. Ihmisillä on tapana tarkoituksella etsiä ja käyttää muita ihmisiä asennetietojen hankkimisessa. Kaikenlaisessa käyttäytymisessä syntyy erilaisia viestejä, joita tietoisesti etsitään ja käytetään asennetiedon hankkimisessa. Jos itse ei ole tietoinen politiikasta, saatetaan läheiseltä ystävältä kysyä hänen mielipidettään. Mielipidejohtajina pidetään niitä henkilöitä, jotka ovat hyvin tietoisia tietystä aiheesta. Heidän mielipiteensä voi vahvasti vaikuttaa toisten ihmisten asenteisiin. (Erwin 2001, 32–35.)

Joukkotiedotusvälineet tavoittavat suuren määrän ihmisiä, mutta ovat persoonattomampia kuin tutut yksityiset ihmiset. Kuitenkin niillä on suuri vaikutus asenteisiin. Joukkotiedotus pystyy vahvistamaan, muovaamaan ja haastamaan asenteita. Eri-tyistä huomiota on kiinnitetty sukupuolirooleihin. Naiset esiintyvät kotiäiteinä, sihtee-

reinä tai avustajina, kun taas miehet esiintyvät auktoriteettisissa ammateissa. (Erwin 2001, 35.)

Suorat kokemukset luovat ehkä kaikista vahvimmin asenteet. Kun on itse kokenut positiivisia kokemuksia esimerkiksi toisesta ihmisestä, jää kyseiseen ihmiseen positiivinen asenne, kun taas negatiiviset kokemukset jättävät negatiivisen asenteen. Esimerkiksi koiria kohtaan on todennäköisesti huono asenne, jos on joutunut koiran puremaksi. (Erwin 2001, 36.)

Suora kokemus jaetaan kahteen ryhmään: pelkkä tuttuus ja todellinen kontakti. Pelkästä tuttuudesta puhutaan, kun ihmisellä on kaikkea tuttua kohtaan myönteisempiä tunteita ja suhtaudutaan varovaisemmin tuntematonta kohtaan. Tämä esiintyy esimerkiksi paljon mainoksissa. Yksinkertaisella mainoksella on suuri vaikutus kun sitä toistetaan paljon. Samankaltainen vaikutus voidaan myös havaita ihmisten välillä. Ihmisillä on taipumus pitää toisesta ihmisestä riippumatta siitä, kuinka paljon kyseisen ihmisen kanssa on vuorovaikutuksessa, kunhan vaan säännöllisesti näkee tämän henkilön. (Erwin 2001, 36–37.) Eräs esimerkki pelkän tuttuuden vaikutuksesta on Eiffel-torni: Pariisilaiset järjestivät joukkoliikkeen, jonka tarkoituksena oli saada purettua torni. Ajan kanssa kuitenkin he tottuivat ja mieltyivät lopulta tornin. (Helkama, Liebkind & Myllyniemi 1998, 189.)

Todellinen kontakti eli aito kanssakäyminen on vahva keino vaikuttaa asenteisiin. Kohtaamalla asenteen kohde haastaa yksilöä testaamaan uskomuksiaan kohdetta kohtaan. Tällä voi olla sekä positiivinen tai negatiivinen vaikutus asenteiden muutokseen. Konteksti vaikuttaa paljon tässä tilanteessa, minkälainen asenne yksilölle jää. (Erwin 2001, 38–39.)

Klassisessa ehdollistamisessa painopisteenä on konteksti ja sen vaikutus asenteiden määräytymiseen on suuri. Neutraalin ärsykkeen kohdatessa se yhdistyy kohteeseen, jolla on merkitystä yksilölle. Yksi tunnettu esimerkki on Pavlovin koirakokeet, jossa koirat yhdisti tutkijan näkemisen ruokaan. Alun perin koiralle neutraali tutkija alkoi herättää positiivisia reaktioita koirassa. Ihmisillä esiintyy myös samanlaisia piirteitä. Ihmiset todennäköisesti tykkäävät ihmisistä, joilla on samanlaiset asenteet. Tuntematonta ihmistä kohtaan syntyy sitä myönteisempi asenne mitä samankaltaiset

asenteet heillä on. Mainokset pyrkivät samanlaiseen vaikuttamiseen tuomalla myönteistä kuvaa tuotteesta huumorin, musiikin ja kauniiden maisemien kautta. (Erwin 2001, 40–42.)

Väline-ehdollistaminen ei luo uusia asenteita yksilölle vaan vahvistaa tai heikentää jo olemassa olevaa asennetta. Palkintojen ja rangaistusten avulla voidaan vahvistaa haluttua asennetta ja heikentää epäsuotuisaa asennetta. Lasten kasvatuksessa väline-ehdollistaminen on vanhemmille tärkeä tapa vaikuttaa lastensa asenteisiin. Aikuisiinkin samanlainen vaikutus on havaittavissa silloin, kun he hakeutuvat samanlaisten asenteiden omaavien seuraan. Samat asenteet saavat kannustusta ja tukea, ja näin palkitsevat ihmistä. (Erwin 2001, 43–45.)

Havainto-oppiminen alkaa jo varhaisessa vaiheessa, kun lapsi alkaa havainnoida ympäristöään. Ympäristön havainnointi jatkuu myös aikuisena. Havainnoimalla lähellä olevia ihmisiä tai joukkotiedotusvälineiden kautta esiintyviä henkilöitä saadaan eräänlaisia asenne-malleja. Havainto-oppiminen vaikuttaa asenteisiin vähintään kolmella tavalla: informaation, motivaation ja vahvistamisen kautta. Informaatio on tiedon saamista, kuten aikaisemmin mainittiin. Motivaatio vaikutus ilmenee tilanteissa, joissa yksilö havainnoi tilannetta, josta seuraa joko palkinto tai rangaistus. Samanlaisissa tilanteissa käytös joko vahvistuu tai heikkenee riippuen seurauksesta. Esimerkiksi jos toista lasta rangaistaan huonosta käyttäytymisestä, voi lapsi motivoitua välttämään samanlaista käyttäytymistä. Vahvistaminen kohdistuu jo opittuun asenteeseen, joka vahvistuu tai heikkenee sen perusteella, mitä havaitsee ympärillään. Jos ympärillä muut toimii samalla tavalla, vahvistuu tämä tapa toimia. (Erwin 2001, 45–46.)

Havainto-oppimiseen kuuluu neljä prosessia, joiden kautta oppii uuden asenteen. Ensimmäinen pitää olla tieto asenteen olemassaolosta ja saada yksilön tarkkaavaisuus tähän asenteeseen. Seuraavaksi asennetta pitäisi käsitellä mielessään itselleen muistettuna. Kun asenne on muistissa, tulisi sitä toistaa. Yleensä asennetta ei oteta helposti käyttöön, ellei ole jonkinlaista motivaatiota, joku hyöty mitä asenteesta saa. (Erwin 2001, 46–48.) Esimerkiksi joukkotiedotusvälineissä mainostetaan hyväntekeväisyyttä ja yksilö tulee tietoiseksi asiasta. Hyväntekeväisyys jää ihmisen mieleen ja jää poh-

timaan asiaa. Yksilö päättää lahjoittaa hyväntekeväisyyteen, kun mainoksessa esiintyvä julkisuuden henkilö kertoo lahjoittamisesta syntyvästä hyvästä mielestä.

Ihmisille *sosiaalinen vertailu* on luontainen tapa vertailla omia asenteitaan ja kykyjään. Tämä on erityisen vahvaa tilanteissa, jossa yksilö on epävarma asemastaan. Epävarmat ajankohdat lisäävät myös keskinäistä vertailua. Vertailun avulla on mahdollista saada vertailukohteen omalle asenteelleen ja joko vahvistaa tai muuttaa omaa asennettaan. Aina kuitenkin vertailu ei vahvista hyvin toimivia asenteita vaan vahvistaa huonoja, esimerkiksi kahden ihmisen samanlaiset huonosti toimivat asenteet toimivat toistensa tukena. Samankaltaisuus toimii vertailun luotettavuuden mittarina. Jos kahdella ihmisellä on sama vaate- ja musiikkimaku, toinen ihminen saattaa omaksua samanlaisen asenteen toiselta liittyen esimerkiksi koulumotivaatioon. (Erwin 2001, 48–50).

Perinnöllinen asenteiden synty ei tarkoita asenteiden olevan valmiina vastasyntyneessä vauvassa, vaan tiettyjen asenteiden kehittyminen suvusta riippuen. Tämä tarkoittaa sitä, että mitä lähempänä kaksi ihmistä on perinnöllisesti toisiaan, sitä enemmän heidän asenteet saattavat muistuttaa toisiaan niillä alueilla, joilla perinnöllinen komponentti tai perusta. Esimerkiksi uskonnollisiin asenteisiin katsotaan olevan jonkinlainen perinnöllinen vaikutus, mutta sosiaalinen ja kulttuurinen ympäristö vaikuttaa uskonnon valitsemiseen. (Erwin 2001, 51–53.)

3.7 Aikaisemmat tutkimukset ja opinnäytetyöt

Kati Niemelä (2002, 5–6) tutki Tampereen evankelis-luterilaisten seurakuntien vuonna 2001 järjestämien rippikoulujen vaikuttavuutta ja laatua. Tampereen seurakunnissa oli tarve saada tietoa odotuksista rippikoulua kohtaan sekä rippikoulun vahvuuksista ja heikkouksista eri näkökulmista. Tutkimuksen tavoitteena oli selvittää syitä rippikouluun osallistumiseen, mitä siltä odotetaan ja mitkä odotukset toteutuvat, ollaanko rippikouluun tyytyväisiä ja miten rippikoulu on vaikuttanut nuorten asenteisiin.

Niemelän (2002, 145–149) tutkimukseen vastanneista nuorista 43 % suhtautui myönteisesti kristinuskoo kohtaan ennen rippikoulun alkua, joista 9 % oli erittäin

myönteisiä. Puolet nuorista suhtautui neutraalisti ja vain 2 % suhtautui erittäin kielteisesti. Tytöt suhtautuivat kristinuskoa kohtaan myönteisemmin kuin pojat. Rippikoulun jälkeen 40 % nuorista suhtautuminen oli positiivisempaa kuin alussa. Vastaajista 62 prosentilla oli myönteinen suhtautuminen kristinuskoa kohtaan, joista hyvin myönteisiä oli 19 %. Hyvin kielteinen asenne oli sama niin lopussa kuin alussa, eli 2 %. Eniten muutosta suhtautumisessa kristinuskoa kohtaan tapahtui niissä nuorissa, joilla suhtautuminen oli melko kielteinen, sillä 32 % näistä nuorista suhtautui rippikoulun lopussa myönteisesti kristinuskon ja 43 % suhtautui neutraalisti. 19 prosentin suhtautuminen oli sama ja vain 9 prosentin suhtautuminen muuttui kielteisemmäksi.

Miika Niemelä ja Teemu Vartiamäki (2000, 2, 10–11, 20) ovat opinnäytetyönään tehneet tutkimuksen Etelä-Pohjanmaan ja Helsingin nuorten asenteista kirkkoa ja kristinuskoa kohtaan. Tutkimuksen tavoitteena oli tutkia nuorten asennetta kirkkoa ja kristinuskoa kohtaan, sekä kokivatko he kirkolla olevan tärkeä ja korvaamaton rooli Suomessa. Niemelä ja Vartiamäki keräsivät kyselylomakkeilla aineistoa yhteensä 244 nuorelta, joista 136 oli Etelä-Pohjanmaalta ja 108 Helsingistä. Kyselyyn vastaajat olivat 9.-luokkalaiset nuoret, koska halusivat tietää, mitä juuri rippikoulun käyneet nuoret oikeasti ajattelivat kirkosta ja sen toiminnasta.

Niemelän ja Vartiamäen (2000, 23–34) tutkimuksen mukaan nuorilla oli myönteinen suhtautuminen seurakuntaa kohtaan. Yli 70 % sekä Etelä-Pohjanmaalla että Helsingissä suhtautui myönteisesti tai joksseenkin myönteisesti seurakuntaan. Kuitenkin 15 % Helsingissä ja 13 % Etelä-Pohjanmaalla ei osannut sanoa suhtautumisestaan. Lähes viidesosa vastaajista ei osannut sanoa, onko seurakunnalla heille mitään tarjottavaa. Helsingissä tilanne on huolestuttavampi kuin Etelä-Pohjanmaalla, sillä 43 % Helsingin nuorista tuntui siltä, ettei seurakunnalla ollut heille mitään tarjottavaa, kun Etelä-Pohjanmaalla samaa mieltä oli 30 %. Yli puolet Helsingin nuorista ei ole kiinnostuneita seurakuntansa toiminnasta, kun taas Etelä-Pohjanmaalla yli puolet oli kiinnostuneita. Helsingissä 43 % ja Etelä-Pohjanmaalla 39 % ei osannut sanoa, onko kirkolla tärkeä ja korvaamaton tehtävä Suomessa. Kirkolla on suurempi merkitys Etelä-Pohjanmaalla kuin Helsingissä.

Saana Hentusen (2012, 6-7, 31, 35–37) opinnäytetyössä tutkittiin millainen seurakuntanuorten identiteetti on. Tutkimusaineisto koottiin sekä kyselytutkimuksella että

ryhmähaastattelulla. Kyselyyn vastasi Riihimäen seurakunnan 15–21-vuotiaita nuoria, jotka olivat aktiivisesti seurakunnan toiminnassa mukana. Tutkimuksessa kyseltiin verkossa Webropol:n kautta nuorilta, miten he määrittelevät seurakuntanuoren ja miten seurakuntanuori eroaa ”muista nuorista”. Tähän verkkokyselyyn vastasi yhteensä 32 nuorta, joista suurin osa oli tyttöjä. Kyselyn jälkeen Hentunen kutsui viisi henkilöä näistä 32 nuoresta ryhmähaastatteluun. Kyselyyn osallistuneet nuoret muistelivat lapsuudessaan osallistuneensa johonkin Riihimäen seurakunnan toimintaan. Erilaisia uskonnollisia tapoja muistettiin myös, mutta niiden merkitys on nuorten mielestä ollut vähäistä. Koulujen uskonnonopetus ja kummit vaikuttivat enemmän seurakuntanuoreksi lähtemiseen kuin perhe ja isovanhemmat. Vaikka nuorten mukaan kummit eivät hengellisistä asioista olleet heidän kanssaan keskustelleet, oli heidän mielestä tärkeää, että he olivat konfirmaatioissa siunaamassa. Uskonnonopetuksen vaikutus näkyy muiden ihmisten ja kulttuurien uskonnollisten tapojen kunnioittamisessa. Suurin tekijä seurakuntanuoreksi ryhtymisessä oli kyselyyn vastanneiden nuorten mielestä kasteen saaminen.

4 TUTKIMUKSEN TARKOITUS JA TUTKIMUS KYSYMYKSET

Tutkimuksen aloittamiseen liittyi paljon kysymyksiä. Pohdimme yhdessä Järvenpään seurakunnan yhteistyöhenkilön kanssa, ajattelevatko nuoret nuorteniltoja seurakunnan toimintamuotona ja voiko nuori käydä nuortenilloissa ja silti suhtautua seurakuntaa ja kristinuskoa kohtaan negatiivisesti? Tämän kaltainen tilanne voi hyvin olla mahdollista, sillä olen itse huomannut seurakunnan nuortenilloissa käyvän nuoria, jotka iltahartauden alkaessa lähtevät ulos oleilemaan kunnes hartaus on ohi. Nuori voi tykätä seurakunnan nuortenilloista, mutta ei halua osallistua uskonnolliseen osuuteen.

Tutkimuskysymykseni opinnäytetyössäni oli seuraava: millainen on nuorten asenne kirkkoa ja kristinuskoa kohtaan ennen rippikoulua. Tarkoituksena on myös saada selville, mistä nuorille kyseinen asenne on syntynyt. Asenteen syntyyn vaikuttaa kuitenkin niin moni asia, joka vaikeuttaa yhtenäisen vastauksen saamista. Katson kuitenkin asenteiden syntymisen selvittämisen olevan tärkeää, sillä asenteet vaikuttavat jokaisen ihmisen ajatteluun. Jos tiedämme millaisia asenteita nuorilla on ja mistä he mahdollisesti ovat ne oppineet, voimme pohtia millä keinoin pystyisimme vahvistamaan positiivisia ja vähentämään negatiivisia asenteita. Koska nuorten läheisillä on tutkitusti suuri vaikutus heidän hengelliseen elämään, sen kehittymiseen ja asenteeseen hengellisyyttä kohtaan, tutkimuksesta saadaan myös epäsuorasti tietoa, millaista hengellistä elämää mahdollisesti esiintyy Järvenpäässä asuvilla perheillä.

Aiemmat tutkimukset ovat koskeneet joko koko Suomea tai sitten nuorten asenteiden muutosta ennen ja jälkeen rippikoulua. En ole löytänyt tutkimusta, jossa selvitetäisiin rippikoulun aloittavien nuorten asenteiden lisäksi heidän hengellisen elämän taustaa. Kyseisen taustan tietäminen voi antaa mielestäni hyvän kuvan perheiden hengellisestä elämästä ja minkälainen asenne siirtyy lapsille heidän vanhemmiltaan kristillisestä uskosta.

5 TUTKIMUSPROSESSI

Tutkimukseni on mielestäni tärkeä sen takia, että tämänkaltaista taustatutkimusta rippikouluikäisistä ei ole tietääkseni tehty. Aiemmissa tutkimuksissa on oltu kiinnostuneita asenteen muutoksesta, joka tapahtuu rippileirin aikana, mutta mielestäni yhtä tärkeää on tietää, millainen asenne nuorilla on ja miten se on muotoutunut. Näillä tiedoilla toivon tutkimuksellani löytävän keinoja, joilla yhä useamman nuoren negatiivinen asenne kirkkoa ja seurakuntaa kohtaan saataisiin muutettua positiivisemmaksi.

Aloitin keväällä 2012 teoriaan perehtymisen ja jatkoin sitä keväälle 2013 saakka. Kevään 2013 aikana muodostin kyselylomakkeeni. Kyselylomakkeen tekemisen aloitin tutustumalla Hirsjärven, Remeksen ja Sajavaaran teokseen tutkimuksen teosta ja katsomalla sekä Niemelän ja Vartiamäen että Hentusen opinnäytetöiden kyselylomakkeita. Opinnäytetöiden kyselylomakkeista poimin tutkimukseeni sopivia kysymyksiä. Näistä kysymyksistä sain pohjan kyselylomakkeeseeni, josta lähdin laajentamaan tutustumalla Niemelän tutkimuksen tuloksiin. Seurakunnalla oli toive, että kyselylomakkeessa kyseltäisiin kirkon opeista ja miten nuoret niitä tuntevat. Tästä toiveesta päätin tutkia kirkon tutkimuskeskuksen teettämää kysely Gallup Ecclesiastica:a, josta sain hyviä kysymyksiä kirkon opeista.

Kun sain kyselylomakkeen valmiiksi, otin yhteyttä Järvenpään perusopetushallintoon, josta pyysin tutkimuslupaa. Tutkimusluvan saaminen kesti yllättävän kauan, koska tutkimuslupahakemukseni oli jäänyt viraston pöydälle eikä ollut tullut käsitellyksi. Olisin voinut itse olla aktiivisempi perusopetushallinnon suuntaan ja kysellä lupahakemukseni perään. Lopulta sain tutkimuslupalapun huhtikuun 2013 puolivälissä. Tämän jälkeen otin yhteyttä Järvenpään kouluihin, joissa opiskeli 8.-luokkalaisia oppilaita. Sovin koulujen rehtoreiden kanssa päivän, jolloin kävisin teettämässä kyselyn. Kävin yhteensä neljässä koulussa: Järvenpään yhteiskoulu, Kartanon koulu, Koivusaaren koulu ja Juholan koulu. Kyselyyn osallistui yhteensä kuusi luokkaa: yhdet luokat Järvenpään yhteiskoulusta ja Juholan koulusta sekä kaksi luokkaa Kartanon koulusta ja Koivusaaren koulusta.

5.1. Kvantitatiivinen kyselytutkimus

Käytin aineiston keruussa kyselylomaketta. Kyselylomake on tärkeä väline, jolla voidaan kerätä aineistoa yhteiskunnan ilmiöistä, ihmisten toiminnasta, mielipiteistä, asenteista ja arvoista (Vehkalahti 2008, 11). Kyselyssä kerätään koehenkilöiltä aineisto standardoidusti. Standardoidussa kyselyssä kysymykset kysytään kaikilta täysin samalla tavalla. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2004, 182–183.) Kyselyn teettäminen sopii opinnäytetyöhöni parhaiten, sillä haen tietyn ryhmän asennetta tiettyä aihetta kohtaan eli järvenpääläisten 8.-luokkalaisten asennetta seurakuntaa kohtaan.

Kyselytutkimuksen vahvuutena pidetään sitä, että sillä voidaan kerätä suurelta joukolta. Hyvin tehdyllä kyselyllä saadaan nopeasti aineisto analysoitavaksi. Kyselylomakkeella ei kuitenkaan näe, kuinka vakavasti on kyselyyn suhtauduttu, onko tullut väärinymmärryksiä eikä tiedetä tietääkö vastaaja kyselyn aiheesta mitään tai että saadaanko vastauksia. Lomakkeen teossa menee myös paljon aikaa. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2004, 184.)

Kyselylomaketta tehdessä on tärkeää huomioida kysymysten muotoilu. Tämä on tärkeää kyselyn onnistumiselle, sillä epäselvästi muotoiltu kysymys vääristää tuloksia. Tärkeää on myös olla tutkimusongelmat selvinä kyselyä tehdessä, jotta saadaan tietoa juuri siitä, mistä halutaan. (Valli 2007, 102.) Sopivaa kyselyä ei ollut, mistä olisin pystynyt suoraan ottamaan mallia, joten käytin mallina tutkimuksia, jossa on kysely asenteen muutosta ennen ja jälkeen rippikoulun. Jouduin itse kehittämään kysymykset, jotka koskivat hengellistä taustaa.

Kysymykset ovat monivalintakysymyksiä ja perustuvat asteikkoihin, sillä niitä on helpompi käsitellä ja analysoida kuin avoimia kysymyksiä (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2004, 189–190). Asteikot tulevat olemaan asenneasteikoita, joista käytän kahta: Likert-asteikkoa ja semanttista differentiaalia. Kyselyssä on paljon kysymyksiä, joten vastaamiseen menisi kauemmin aikaa jos ne olisi avoimia kysymyksiä. Aihe voi olla monen nuoren mielestä tylsä ja tarpeeton, jolloin ei saa kunnon vastauksia nuorilta. Valmiiden vastausvaihtoehtojen myötä toivon saavani luotettavia vastauksia myös

niiltä nuorilta, joita kyselyni aihe ei kiinnosta lainkaan. Tämän lisäksi avoimia kysymyksiä on vaikeampi analysoida.

Likert-asteikkoa käytettiin alun perin seitsemää vastausvaihtoehtoa, mutta nykyään käytetään myös viisi- ja yhdeksän vastausvaihtoehdon asteikkoa (Valli 2007, 115–116). Asteikkoa laadittaessa tehdään sekä positiivisia että negatiivisia väittämiä asenteen kohteesta. Näin saadaan selville, onko vastaajalla myönteinen, negatiivinen vai neutraali asenne kohdetta kohtaan. (Helkama tm. 1998, 194–195.)

Semanttinen differentiaali muistuttaa Likert-asteikkoa. Mittausmenetelmää kutsutaan myös nimellä Osgoodin asteikko, sillä Chales Osgood katsotaan kehittäneen sen. Likert-asteikon tapaan käytetään paritonta lukua mittaamiseen, jossa mittarin molemmilla puolilla on adjektiivipari, jotka ovat vastakohtia toisilleen. Mittarilla vertailaan millainen käsitys vastaajalla on tietystä asiasta tai kohteesta, esimerkiksi onko vastaajan mielestä oppilaat rehellisiä vai epärehellisiä. Kyseistä mittaria käytetäänkin paljon asenteiden mittaukseen, johon se alun perin on suunniteltu. (Valli 2007, 117–118.)

Monissa kyselyissä, joita käytin mallina omaa kyselyä tehdessä, monivalintakysymyksissä keskimäinen vaihtoehto oli yleensä ”en osaa sanoa”. Keskimäinen vaihtoehto asteikossa tulee olla neutraali. Kuitenkaan vastausvaihtoehto ”en osaa sanoa” ei ole neutraali vaihtoehto. Syitä vastata ”en osaa sanoa” vaihtoehtoon on monia ja niitä on mahdotonta lomakkeella erottaa toisistaan. Tämän lisäksi kyseinen vaihtoehto mittaa eri asiaa, mitä kysymys muuten mittaisi. Tällöin kyseinen vastausvaihtoehto rikkoo sekä mittauksen jatkumon että yksiulotteisuuden, ja tekee näin ollen analyysistä ja johtopäätösten tekemisestä vaikeampaa. Parempi vastausvaihtoehto keskimäiseksi olisi esimerkiksi ”ei samaa eikä eri mieltä.” (Vehkalahti 2008, 35–36.) Joissakin kysymyksissä päätin pitää vastausvaihtoehdon ”en osaa sanoa” keskellä kysymystä. Yleensä jos kyseinen vastausvaihtoehto lisätään, se lisätään muitten vastausvaihtoehtojen ulkopuolelle, jotta se ei rikkoisi analyysin tuloksia (Vehkalahti 2008, 36). Ajattelin kuitenkin sen aiheuttavan vaikeuksia nuorille vastata, jos vastausvaihtoehtojen järjestys muuttuu koko ajan. On myös mahdollista, ettei nuori huomaa vastausjärjestyksen muuttumista, mikä heikentäisi tulosten luotettavuutta. Tämän takia päätin jättää vaihtoehdon ”en osaa sanoa” keskelle. Jotta tämä ei vaiku-

ta keskiarvoihin täytyy minun analyysivaiheessa siirtää tämän vastausvaihtoehdon paikkaa, jotta se ei vaikuttaisi luotettavuuteen.

5.2 Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys

Tutkimukseni luotettavuuden takia on tärkeää, että kyselyyn vastaa mahdollisimman moni kohderyhmään kuuluva. Ajan ja resurssien puitteissa ei kuitenkaan ollut mahdollista toteuttaa kyselyä koko ikäluokalle, koska silloin vastauksia olisi kertynyt lähes 400 kappaletta. Rajasin vastaajien määrän vain otokseen kyseisestä ikäryhmästä. Toteutin kyselyn neljässä eri koulussa, joissa opiskelee 8.-luokkalaisia. Luokat oli valittu satunnaisesti. Luokat ovat valittu satunnaisesti sen takia, että se lisää tutkimuksen luotettavuutta (Metsämuuronen 2000, 37).

Kyselylomakkeen laatu vaikuttaa tutkimuksen luotettavuuteen. Kysymyksiä laadittaessa on tärkeää, että ne ovat yksiselitteisiä ja helposti ymmärrettävissä, jotta saadaan mahdollisimman totuudenmukaisia vastauksia. Kysymykset eivät saa johdatella millään tavalla. Pyrin myös aineistoa kerätessä olemaan kyselyn valvojana jokaisessa koulussa opettajien lisäksi, jotta oppilailla oli koko ajan mahdollisuus kysyä tai tarkentaa kyselylomakkeen kysymyksiä epäselvyyksien välttämiseksi.

Asennetutkimuksissa kyselytutkimuksen luotettavuuteen vaikuttaa myös kohteen asenne ja kuviteltu ”oikea asenne” kyselyn aiheeseen. Jos henkilö ajattelee oman asenteensa olevan erilainen kuin mitä enemmistöllä on tai hänellä on asenne, jota muut ihmiset eivät katso hyvällä, on mahdollista, että hän vastaa toisin kuin mitä hänen asenteensa oikeasti on. (Mackie & Smith 2007, 231.) Tästä syystä kyselyni oli täysin nimetön, jotta nuori olisi uskaltanut vastata oman asenteen mukaisesti. Ennen kyselyn alkua nuoret saivat tietää, että olin tutkijana ainoa, joka tulisi käsittelemään ja analysoimaan nuorten vastauksia. Näin ollen nuori sai tietää, ettei kukaan hänen tuttu tule näkemään, mitä hän on kyselyyn vastannut.

Suurin osa kyselyn kysymyksistä on otettu aikaisempien opinnäytetöiden ja tutkimusten kyselyistä. Jokaisessa opinnäytetyössä ja tutkimuksessa on saatu juuri se tieto,

mitä he ovat halunneet saada tietää. Tästä johtuen voin luottaa, että oma tutkimuksen reliabiliteetti on hyvä.

Tutkimusta aloittaessani minulla oli huoli vastausten määrästä ja siitä, jos kyselyyn vastaajissa olisi vain vähän vastauksia niiltä nuorilta, joilla on esiintynyt uskonnollista kasvatusta lapsuudessa. Tästä syystä en olisi pystynyt vertailemaan uskonnollisen kasvatuksen saaneen nuoren asennetta toisen nuoren asenteeseen, jolla ei ole ollut uskonnollista kasvatusta. Näistä syistä pyrin tietoisesti resurssini huomioiden saamaan mahdollisimman paljon vastaajia. Olin varautunut siihen, että toteutan kyselyn joissakin kouluissa useammalta kuin yhdeltä luokalta.

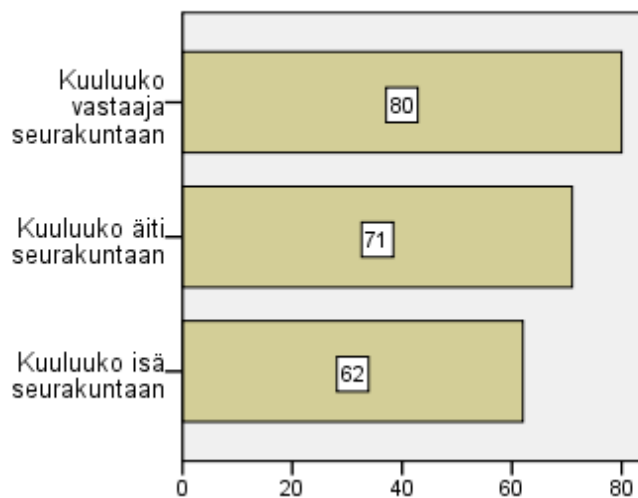
6 TUTKIMUSTULOKSET

6.1 Taustatiedot

Kyselyyn vastasi yhteensä 87 8.-luokkalaista. Järvenpään yhteiskoululta sain 20 vastausta, Kartanon koulusta 31, Koivusaaren koulusta 33 ja Juholan koulusta kolme. Juholan koulu on erityiskoulu, jossa oli muutenkin vähän opiskelijoita. Kysely toteutettiin kyseisessä koulussa aamulla, jolloin kaikki eivät välttämättä olleet paikalla. Otokseni suuruudeksi tuli lopulta 86 vastaajaa, joista 44 oli poikia ja 42 tyttöjä. Jouduin yhden vastauslomakkeen ottamaan pois otoksestani, sillä vastauksissa löytyi ristiriitaisuuksia vastauksissa, jonka perusteella en pitänyt kyseisiä vastauksia luotettavana. Monissa lomakkeissa oli myös vastattu useampiin vaihtoehtoihin, joten jätin nämä kohdat pois tuloksista. Tämä vaikuttaa joidenkin kysymysten vastausmääriin.

Lähes kaikki nuoret kuuluivat evankelis-luterilaiseen kirkkoon, ainoastaan yksi ei ollut varma, kuuluiko hän kirkkoon vai ei. Nuorten vanhempia vertaillen äidit kuuluivat useammin seurakuntaan kuin isät. Nuoret olivat myös enemmän tietoisia äidin kuulumisesta seurakuntaan kuin isän. Yhdeksän vastaajaa ei osannut sanoa, kuuluiko isä seurakuntaan vai ei.

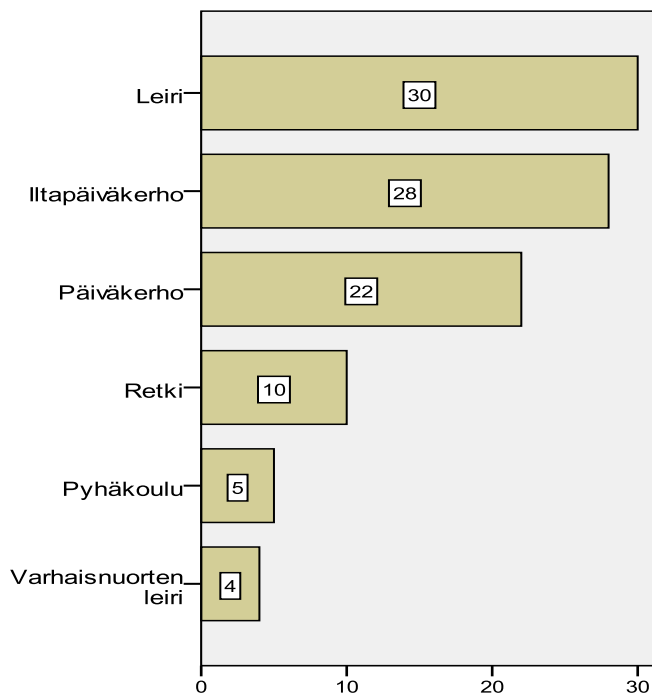
Taulukko 1. Kuuluuko nuori ja hänen vanhemmat kirkkoon? N=86

Vastausten perusteella nuoret kuuluvat kirkkoon useammin kuin heidän vanhempansa. Tämä ei kuitenkaan voi pitää paikkaansa, sillä alle 12-vuotias ei voi kuulua kirkkoon, ellei ainakin toinen vanhemmista ole jäsen. Yli 12-vuotiaana voi kuitenkin liittyä kirkkoon vaikka vanhemmat eivät kuuluisi. Todennäköistä on kuitenkin se, ettei nuori ole ollut varma vanhempiensa kuulumisesta kirkkoon.

Iltapäiväkerhot ja leirit olivat vastaajien mukaan kaikista yleisimpiä seurakunnan toiminnoista, joihin oli osallistuttu. Yli puolet nuorista oli osallistunut molempiin tai jompaankumpaan. Varhaisnuorten leireihin eivät vastaajat ole kuitenkaan osallistunut yhtä paljon kuin leireihin, ainoastaan neljä oli osallistunut. Todennäköistä onkin, että suurin osa vastaajista on osallistunut lasten leireihin. Pyhäkouluhin osallistui myös ainoastaan viisi vastaajista. Vajaa kolmannes vastaajista ei ole ollut missään seurakunnan toiminnassa aikaisemmin. Tyttöjä oli enemmän seurakunnan toiminnoissa kuin poikia.

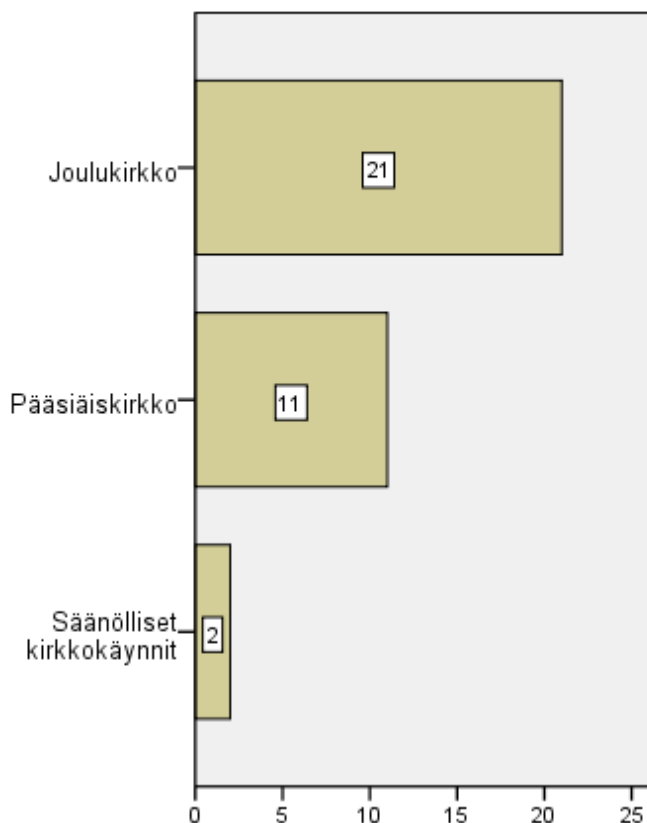
**Taulukko 2. Kuinka moni on käynyt seurakunnan eri toiminnoissa lapsena?
N=82**

Näiden kysymysten kohdalla on pakko pohtia sitä, että ovatko vastaajat osanneet lapsena erottaneet seurakunnan leirit muista leireistä. Sama ongelma pätee myös iltapäiväkerhojen kohdalla. En voi olettaa, että vastaajat ovat lapsena pystyneet erottamaan seurakunnan toimintoja muihin toimintoihin.

Joulukirkko näkyi noin neljänneksellä lapsuudessa paljon, kun taas pääsiäiskirkko näkyi noin puolet vähemmällä. Säännölliset kirkkokäynnit näkyivät paljon ainoastaan kahdella. Jouluku on suuri juhla, joka vetää ihmisiä joulukirkkoon, vaikka ei muuten kävisi kirkossa. Joulun ja muitten juhlapyhien aikana kuitenkin osallistutaan entistä vähemmän jumalanpalveluksiin (Sakasti 2012, 98).

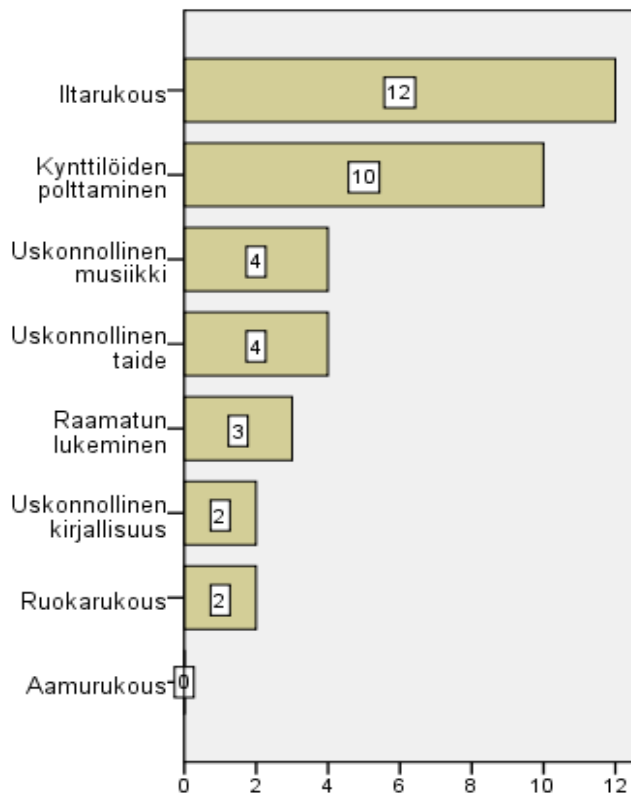
Taulukko 3. Kuinka monella nuorella näkyi seuraavat asiat lapsuudessaan paljon tai erittäin paljon? N=86

Iltarukous näkyi uskonnollisista tavoista kaikista eniten, vaikka sitä näkyikin paljon tai tosi paljon vain 12 vastaajalla. Tämän lisäksi iltarukous näkyi vähän myös kuuden vastaajan perheessä. Kynttilöiden polttaminen hengellisissä tilanteissa näkyi toisek-

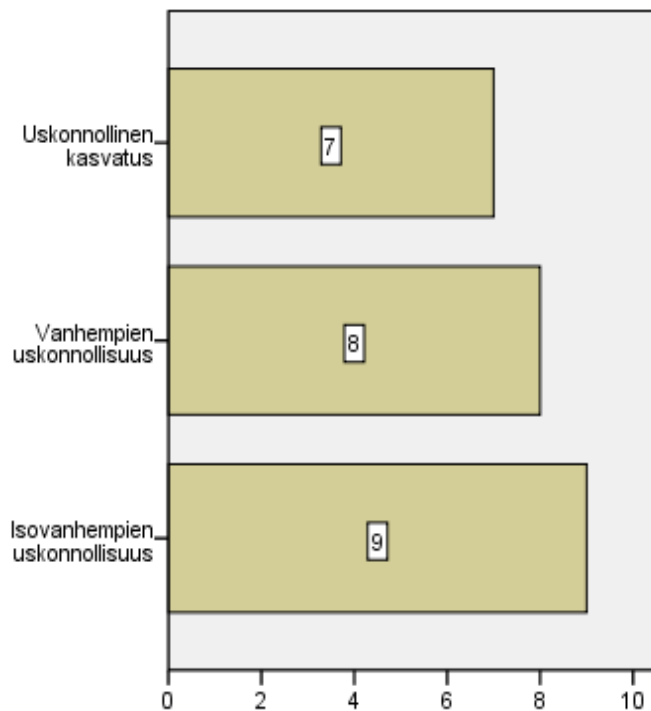
si eniten, yhteensä 10 vastaajan perheessä näkyi paljon tai tosi paljon ja vähän 21 vastaajan perheessä. Kaikista vähiten näkyi aamu- ja ruokarukous. Aamurukous näkyi vähän ainoastaan kahden nuoren perheessä ja ruokarukous kahdessa paljon tai tosi paljon ja vähän 11 nuoren perheessä.

Taulukko 4. Kuinka monella erilaiset hengelliset tavat näkyi paljon tai enemmän? N= 85

Uskonnollista kasvatusta esiintyy järvenpäälaisissä perheissä enää vain vähän, sillä sitä esiintyi paljon tai tosi paljon seitsemän nuoren perheessä. 12 nuoren perheessä uskonnollinen kasvatusta näkyi vähän. Isovanhempien uskonnollisuus näkyi enemmän kuin vanhempien uskonnollisuutta. Puolella vastaajista ei näkynyt lapsuudessa iso- vanhempien eikä vanhempien uskonnollisuus.

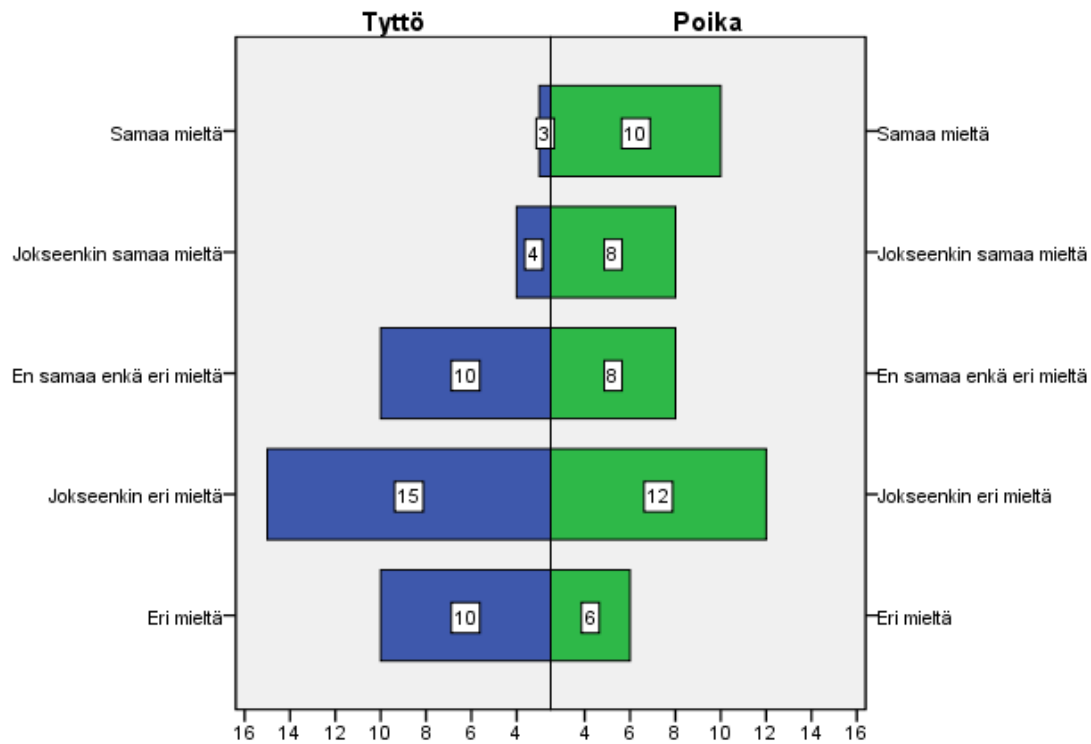
Taulukko 5. Kuinka monen nuoren lapsuudessa seuraavat asiat näkyi paljon tai enemmän? N=86

6.2 Nuorten ajatukset seurakunnasta

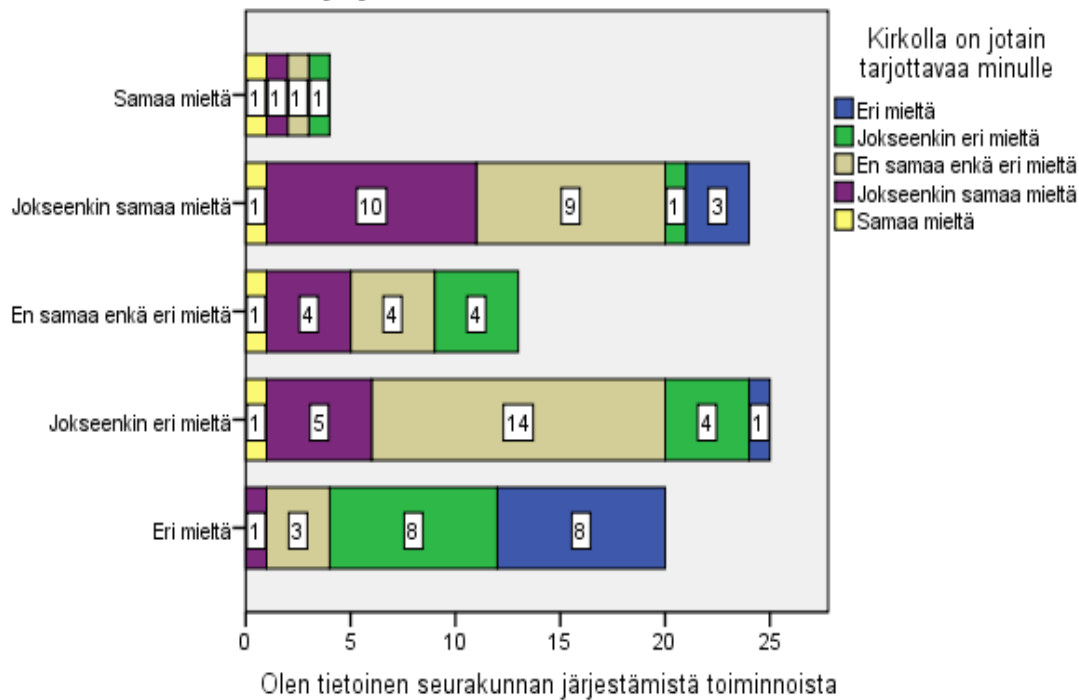
Puolet vastaajista pystyi kuvittelemaan itsensä seurakunnan toimintaan. Tytöistä kolme viidestä sanoi pystyvänsä osallistumaan seurakunnan toimintaan, kun taas pojilla vastaava luku oli kaksi viidestä. Tyttöjä oli enemmän lapsena osallistunut seurakunnan toimintaan kuin poikia. Nämä aikaiset seurakunnan toiminnoissa mukana oloinen voivat vaikuttaa siihen, pystyykö kuvittelemaan itsensä seurakunnan toimintaan.

Taulukko 6. En voi kuvitella osallistuvani kirkon toimintaan. N=86

Yli kolmasosa oli sitä mieltä, että seurakunta ei tarjonnut heille mitään toimintaa. Seurakunnan tarjoamista toiminnoista ei tiennyt kuitenkaan kuin alle puolet vastaajista. Ainoastaan viisi tiesi seurakunnan tarjonnasta niistä vastaajista, joiden mielestä seurakunnalla ei ollut mitään tarjottavaa heille.

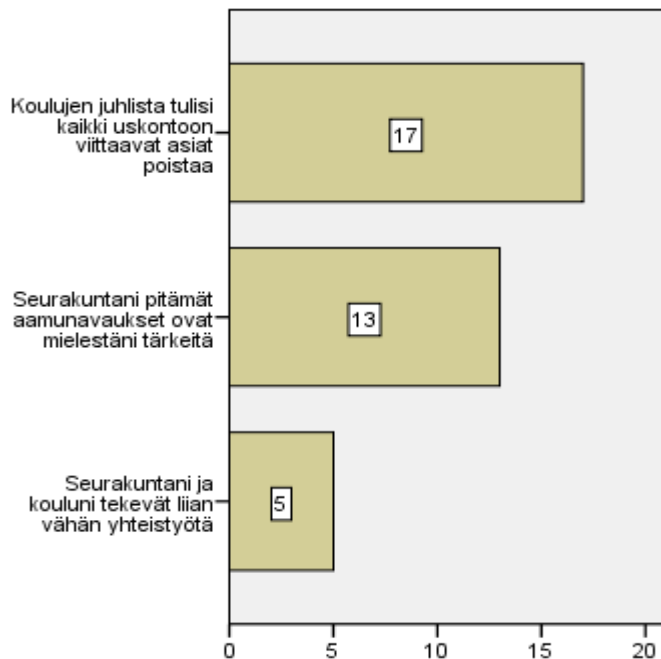
Taulukko 7. Kirkolla on tarjottavaa minulle ja Olen tietoinen seurakunnan järjestämistä toiminnoista. N=86

Alle kolmasosa piti kirkon esillä pitämiä elämänohjeita noudattamisen arvoisena. Kuitenkin noin puolet sanoi suhtautuvansa myönteisesti kirkkoon. Lähes kaikki niistä nuorista, jotka pitivät seurakunnan elämänohjeita tärkeinä, suhtautuivat myönteisesti kirkkoon.

Kirkko ei nuorten mielestä ole liian vähän koulujen kanssa tekemisissä. Vain viiden mielestä kirkko teki liian vähän yhteistyötä ja 13 piti kirkon aamunavauksia tärkeinä. Uskonnon läsnäolon koulujen juhlissa ei kuitenkaan katsottu olevan huono asia, sillä vain 17 oli sitä mieltä, että kaikki uskontoon liittyvät aiheet tulisi koulujen juhlista poistaa. Joulujuhlissa ja kevätkuuhissa on perinteisesti ollut mukana hengellisiä piirteitä ja mielestäni on hyvä, että nämä perinteet halutaan suurimmaksi osaksi säilyttää.

Taulukko 8. Kuinka moni on samaa mieltä seuraavien asioiden kanssa? N=85

Nuoret ovat jutelleet uskonnollisista aiheista vähän, ainakin vanhempien ja kummien kanssa. Vanhempien kanssa on uskonnollisista aiheista puhunut 16 vastaajaa, kun kummien kanssa vain kuusi.

29 nuorta oli eri mieltä siitä, että kirkolla on tärkeä ja korvaamaton tehtävä Suomessa. Kuitenkin 22 vastaajaa näistä eivät olleet tietoisia seurakunnan järjestämästä toiminnasta. Enemmistö niistä, jotka tiesi seurakunnan järjestämistä toiminnoista, ajatteli kirkolla olevan tärkeä ja korvaamaton tehtävä Suomessa.

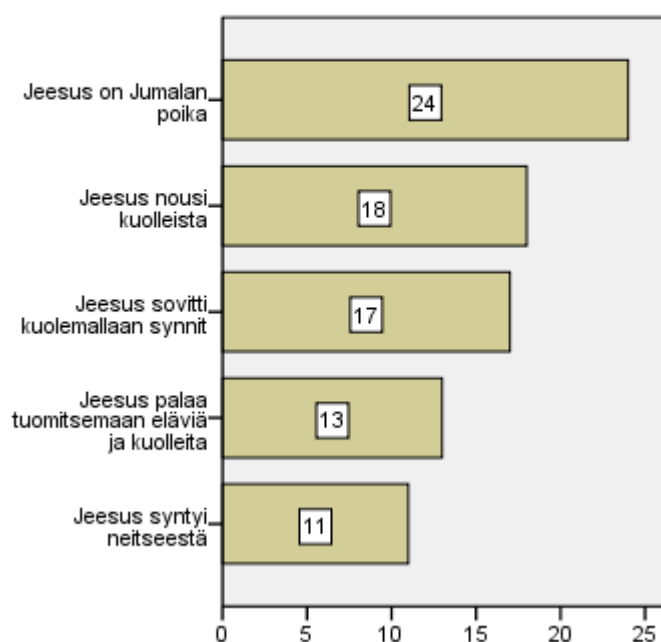
6.3 Nuorten ajatukset kirkon opeista

Nuorten uskominen Jumalaan tai johonkin korkeampaan voimaan oli aika vähäistä. Jumalaan uskoi yhteensä 16 vastaajaa, joista 9 uskoi kristinuskon opettamaan Jumalaan. Jumalaa maailmanluojana uskoi tai piti todennäköisenä 15 vastaajaa. Johonkin korkeampaan voimaan uskoi tai piti todennäköisenä 19 vastaajaa. Enemmistö uskoi ihmisten ja eliöiden kehittyneen ilman Jumalan vaikutusta. Vastaajista 56 uskoi ihmisen syntyneen ilman Jumalan vaikutusta ja vastaava luku eliöiden kohdalla oli 62.

Tunnustuksellisen uskonnonopetuksen poistuminen ja hengellisen kasvatuksen vähäisyys ovat mahdollisesti vaikuttaneet siihen, miten nuorten mielestä ihmiset ja muu elämä on syntynyt maailmaan. Niissä perheissä, joissa uskonnollinen kasvatus näkyi, uskottiin enemmän Jumalaan kuin niissä, joissa sitä ei näkynyt. Jumalaan uskoi reilu kymmenes niistä vastaajista, joiden lapsuudessa uskonnollinen kasvatus ei näkynyt, kun taas reilu kaksi viidestä uskoi niistä, joilla uskonnollinen kasvatus näkyi.

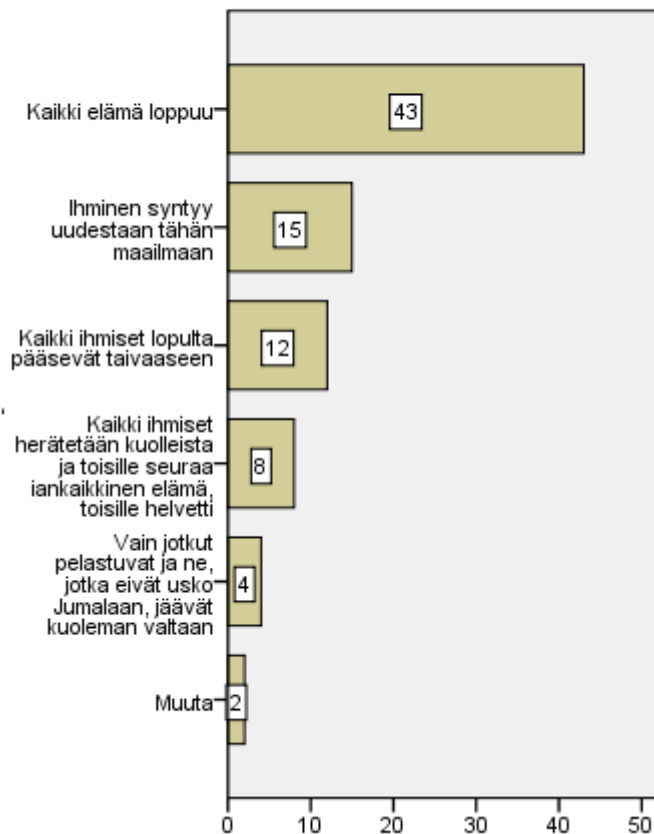
Yli puolet vastaajista ei uskonut tai pitivät epätodennäköisinä kahta Jeesukseen liittyvää kysymystä. Kaikista vähiten uskottiin Jeesuksen ylösnousemukseen ja Jeesuksen tulemiseen takaisin tuomitsemaan eläviä ja kuolleita. Lähes kolme viidestä ei uskonut tai piti epätodennäköisenä ylösnousemusta ja yli kolme viidestä Jeesuksen toista tulemistä. Kuitenkin Jeesuksen ylösnousemukseen uskoi tai piti todennäköisenä 18 vastaajaa. Eniten uskottiin Jeesuksen olevan Jumalan poika, johon uskoi tai piti todennäköisenä reilu yksi viidestä. Nuorille oli vaikeinta ymmärtää Jeesuksen Neitseestä syntyminen, sillä lähes kaksi viidestä ei osannut sanoa uskoiko vai ei. Jeesuksen syntien sovittaminen oli myös hankalaa, koska yli kolmannes ei osannut sanoa uskoiko vai ei. Molemmat tapahtumat ovat järjellä vaikeita ymmärtää, joka on varmasti syynä näihin tuloksiin.

Taulukko 9. Mitä Jeesukseen liittyviä väitteitä uskottiin tai pidettiin todennäköisenä? N=86

Suurimman osan mielestä kuoleman jälkeen ei ole mitään. Kuolema onkin hyvin vähän käsitelty aihe. Sitä ei tule nuorena miettineeksi paljon ellei joku nuoren läheinen ole kuollut. Monien nuorten ensimmäiset pohdinnat kuolemasta ovat kuitenkin vasta rippikoulussa, mikä selittäisi minkä takia moni ajattelee kuoleman jälkeen kaiken päättyvän. Noin yksi seitsemästä uskoo kaikkien pääsevän taivaaseen lopulta, reilu kuudesosa uskoo ihmisten syntyvän maailmaan uudestaan.

Taulukko 10. Mikä vastaa eniten nuorten käsitystä, mitä kuoleman jälkeen tapahtuu? N=84

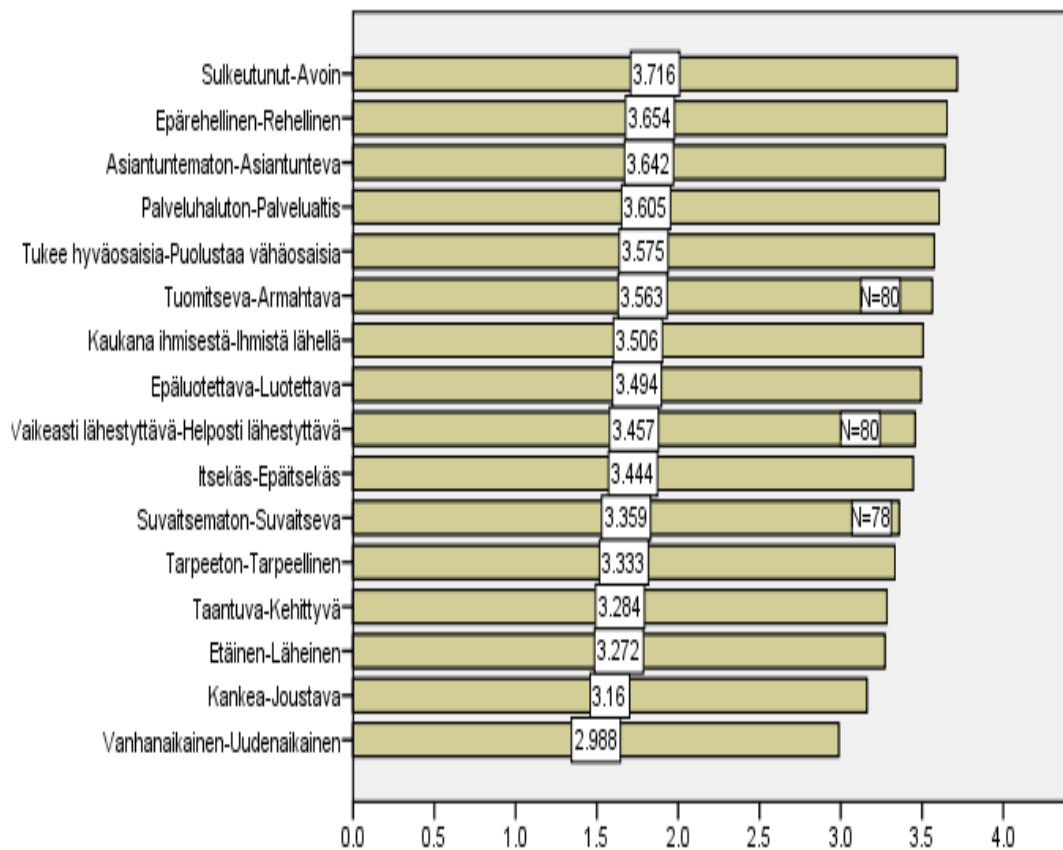

6.4 Millainen Suomen evankelis-luterilainen kirkko on nuorten mielestä

Suomen evankelis-luterilaisen kirkon määrittelemisen adjektiivipareilla oli nuorille kaikista hankalinta. Adjektiiviparit oli kyselylomakkeessa laitettu niin, että kielteiset ominaisuudet oli laitettu asteikon vasemmalle puolelle ja myönteiset oikealle. Esimerkiksi jos nuorten mielestä Suomen evankelis-luterilaista kirkkoa kuvaisi enem-

män adjektiivipareista kielteinen kuin myönteinen adjektiivi, olisi keskiarvo alle 3. Viisi vastaajaa oli jättänyt kokonaan vastaamatta tähän kohtaan. Lähes kaikissa kohdissa oli ainakin 30 vastausta taulukon keskivaiheella eli ei tiennyt tai osannut sanoa. Muutamiin asteikkoihin oli vastattu useampaan kohtaan. Yksi vastaajista oli jopa kirjoittanut adjektiiviparien perään, ettei hän tiennyt mikä Suomen evankelis-luterilainen kirkko on. Adjektiivipari -kysymyksestä saadaan seuraava taulukko, joka kertoo millaiseksi vastaajat näkivät Suomen evankelis-luterilaisen kirkon.

Taulukko 11. Millaiseksi nuoret katsoivat Suomen evl-kirkon olevan? N=81

Pääsääntöisesti Suomen evankelis-luterilaisesta kirkosta ajatellaan myönteisesti. Keskiarvoista huomaa, että adjektiivipareista vain yksi oli enemmän kielteinen kuin myönteinen. Tämän mukaan Suomen evankelis-luterilainen kirkko olisi enemmän vanhanaikainen kuin uudenaikainen nuorten vastausten perusteella. Ero kuitenkin on

vain pieni, että nuorten mielestä Suomen evankelis-luterilainen kirkko on sekä vanhanaikainen että uudenaikainen.

Adjektiivipareista seitsemän sai keskiarvokseen 3,5 tai enemmän, joka on lähes puolet adjektiivipareista. Nämä adjektiivit ovat avoin (3,72), rehellinen (3,65), asiantunteva (3,64), palvelualtis (3,61), puolustaa vähäosaisia (3,58), armahtava (3,56) ja ihmistä lähellä (3,51). Näitä adjektiiveja voidaan pitää piirteinä, jotka kuvaavat nuorten mielestä selvästi Suomen evankelis-luterilaista kirkkoa. Lähelle 3,5 keskiarvoa pääsi myös luotettava (3,49), jonka voidaan myös katsoa kuvaavan kirkkoa.

7 YHTEENVETO JA POHDINTA

Nuorten asenne Suomen evankelis-luterilaista kirkkoa kohtaan on pääsääntöisesti myönteinen. Monille se näyttää kuitenkin olevan vielä vieras, joka tuli ilmi monista ”en osaa sanoa” ja ”en samaa enkä eri mieltä” -vastauksista. Kirkon opit eivät todennäköisesti ole vielä tullut tutuksi, joten ne tuntuvat myös vierailta ja sen takia niihin ei uskota tai niitä pidetä todennäköisenä. Tuloksista huomaa tietyllä tapaa maallistumisen merkkejä, kun uskonnollisuus ei ole vahvana osana perheiden arkea.

Uskonnollinen kasvatus ja kristinuskosta puhuminen vaikuttaa olevan vähäistä järvenpääläisissä perheissä. Tämä näkyi tuloksista monessa kohtaa, joka saattaa olla ongelmana siihen, ettei nuorille kirkko ja seurakunta ole ihan tuttu. Useat vastaajat ovat kuitenkin käyneet lapsena seurakunnan toiminnoissa, mikä mielestäni on positiivista. Vaikka en voi olettaa nuorten osanneen lapsena erottaa seurakunnan iltapäiväkerhot ja -leirit muiden toimijoiden nuorisotoiminnoista, uskon kuitenkin näiden olevan suosituimpia seurakunnan toimintoja. Näissä toiminnoissa seurakunnalla on tärkeä rooli antaa uskonnollista kasvatusta lapsille, jos sitä ei esiinny lapsen perheessä ollenkaan.

Nuori on hyvinkin voinut olla kiinnostunut näistä aiheista, mutta vanhemmat eivät ole olleet halukkaita siitä juttelemaan. Perheissä uskonnollisuus näkyy aina jollakin tavalla, sillä uskonnollisuutta esiintyy perheestä riippumatta, jolloin se myös on aina vaikuttamassa. Jos nuori huomaa vanhempiansa välttelevän uskonnollisuuteen liittyvistä aiheista puhumista, hän ottaa mallia ja oppii myös välttelemään aihetta. Toisaalta vanhempien tapa puhua aiheesta voi vaikuttaa siihen, miten nuoren ajatus uskonnollisuudesta muokkaantuu.

Nuoren perhe ei ole ainoa, joka voi vaikuttaa nuoren asenteeseen kirkkoa kohtaan. Aikaisemmat kokemukset, media sekä ystävien mielipiteet että kokemukset ovat myös vaikuttamassa nuoren asenteisiin. Esimerkiksi uskontoon liittyvät uutiset mediassa ovat useimmiten olleet kielteisiä. Nykyään on ollut paljon ikäviä uutisia, joihin on jokin uskontokunta liitetty tai joku uskonlahko ollut kyseessä. Jos nuori ei kuule uskonnoista muualta kuin mediasta, voi helposti nämä kielteiset teot liittää näihin

uskontokuntiin tai -lahkoihin, jolloin nuori alkaa ajatella niistä kielteisesti. Olisi tärkeää tarjota nuorille myönteisiä uutisia uskonnoista. On kuitenkin valitettavaa, että tuntuu kuin oltaisiin enemmän kiinnostuneita huonoista kuin hyvistä uutisista.

Tutkimuksessani huomasin useasti nuorten vastauksen riippuvan siitä, tunsiko nuori seurakunnan toimintaa. Tästä esimerkkinä monet nuoret olivat sitä mieltä, ettei kirkolla ollut heille mitään tarjottavaa, vaikka eivät tieneet seurakuntansa toiminnoista. Tästä myös huomasin sen, että jos oltiin tietoisia seurakunnan järjestämistä toiminnoista, oli yleensä vastattu toisiin kysymyksiin myönteisesti. Ne, jotka olivat tietoisia seurakunnan järjestämistä toiminnoista, suhtautuivat myönteisemmin kirkkoon kuin ne, jotka eivät olleet tietoisia.

Seurakunnan aamunavaukset ovat ainakin yksi kanava, jonka kautta nuori on yhteydessä seurakunnan kanssa. Kuitenkaan aamunavaukset eivät välttämättä ole avautuneet nuorelle, jos uskonnollinen kasvatusta on ollut vähäistä tai olematonta. Koulun ilmapiiri seurakunnan aamunavauksiin tai ylipäättänsä koulun aamunavauksiin voi vaikuttaa siihen, miten nuoren asenne kehittyy seurakuntaa kohtaan.

Suomen evankelis-luterilaisen kirkon määrittelyminen adjektiiviparien avulla vaikutti olevan nuorille vaikea tehtävä. Nuoret olivat vastanneet yllättävän paljon asteikon keskiväliin, mikä kertoo mielestäni sen, mitä yksi oli kirjoittanut kyselylomakkeeseen adjektiiviparien jälkeen: ”en tiedä, mikä Suomen evankelis-luterilainen kirkko on.” Tällaisia nuoria voi olla 8.-luokkalaisten joukossa useita. Vanhemmilla on aika paljon vastuuta siinä, miten hyvin nuori tuntee oman seurakuntansa ja tietääkö nuori, millaista toimintaa seurakunta järjestää.

Myönteisemmin Suomen evankelis-luterilaiseen kirkkoon ja seurakuntaan suhtautuivat ne nuoret, jotka olivat tietoisia seurakunnan toiminnoista. Kielteisiin asenteisiin vaikuttaa varmasti tiedon ja omien kokemusten puute. Parhaiten nuorten asenteen muuttamista myönteisemmäksi onnistuisi antamalla tietoa siitä, mitä seurakunta tekee ja antamalla myönteisiä kokemuksia seurakunnan toiminnoista. On kuitenkin muistettava, että kysely toteutettiin nuorille, jotka eivät ole vielä rippikoulua käyneet. Monissa aikaisemmissa tutkimuksissa on todettu rippikoulun käymisen vaikuttavan myönteisesti nuoren asenteisiin. Myönteiset kokemukset rippikoulussa ja etenkin

rippileirillä vahvistavat jo myönteisiä kokemuksia ja muuttaa kielteiset asenteet myönteisemmiksi. Vaikka on hyvä juttu, että nuorten asenteet muuttuvat myönteisemmiksi rippikoulun jälkeen, on pohdittava, täytyykö muutoksen tapahtua vasta silloin? Tulosten pohjalta voi miettiä, onko mahdollista tarjota myönteisempi kuva seurakunnasta jo aikaisemmassa vaiheessa.

Kyselyn toteuttaminen nuorten rippikouluryhmissä olisi mahdollisesti tuonut totuudenmukaisempia tuloksia. Tämä johtuu siitä, että vaikka sanoin joka luokassa vastaavani kysymykseen, voi luokan ilmapiiri kuitenkin vaikuttaa siihen, uskaltaako nuori esittää kysymystään. Rippikouluryhmissä, joissa ollaan tämänkaltaisten asioiden äärellä, voi ilmapiiri olla sallivampi uskonnollisista aiheista kyselemiseen. En kuitenkaan tiedä, miten kyselyn toteuttaminen olisi vaikuttanut rippikoulutapaamisten aikatauluihin: esimerkiksi yhdestä tapaamisesta olisi mennyt ensimmäiset 15 minuuttia kyselyn vastaamiseen, useimmiten vielä koulun jälkeen.

Olisi ollut mielenkiintoista saada syvempää tietoa nuorten asenteiden synnystä seurakuntaa kohtaan kuin mitä tutkimuksessani selvisi. Asenteita on todella vaikea tutkia, mutta muutamalla hyvällä avoimella kysymyksellä olisi voinut saada lisää tietoa. Nuorten vanhemmilta olisi myös voinut kysellä aiheesta, jotta olisi saanut mahdollisesti tarkempaa tietoa nuorten seurakunta-aktiivisuudesta lapsena sekä millaista uskonnollista kasvatusta nuorelle on annettu.

LÄHTEET

- Callaghan, Jane & Lazard, Lisa 2011. Critical thinking in psychology. Social psychology. Exeter: Learning matters.
- Erwin, Phil 2001. Asenteet ja niihin vaikuttaminen. Helsinki: WSOY.
- Haddock, Geoffrey & Maio, Gregory 2007. Attitude Change. Teoksessa Arie W. Kruglanski & E. Tory Higgins (toim.) Social Psychology. Handbook of basic principles. New York: Guilford press, 565–586.
- Heinz, Walter R. 2009. Youth transitions in an age of uncertainty. Teoksessa Andy Furlong (toim.) Handbook of youth and young adulthood. New perspectives and agendas. Cornwall: Routledge, 3-13.
- Helkama, Klaus; Liebkind, Karmela & Myllyniemi, Rauni 1998. Johdatus sosiaalipsykologiaan. Helsinki: Edita Oy.
- Hentunen, Saana 2012. Kuka on seurakuntanuori? Tutkimus seurakuntanuoren identiteetistä Riihimäen seurakunnassa. Diakonia-ammattikorkeakoulu. Järvenpään toimipaikka. Sosiaalialan koulutusohjelma. Opinnäytetyö.
- Hirsjärvi, Sirkka; Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula 2004. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi.
- Järvenpää i.a Järvenpää lukuina. Viitattu 20.11.2013 https://www.jarvenpaa.fi/--J%C3%A4rvenp%C3%A4%C3%A4_lukuina--/sivu.tpl?sivu_id=386
- Järvenpään seurakunta 2006. Välittäen, rohkaisten ja osallistuen! Järvenpään seurakunnan toimintalinjaus 2006–2012.
- Järvenpään seurakunta 2010. Järvenpään seurakunnan toimintalinjaus 2010-2015. Viitattu 12.03.2013. http://www.jarvenpaanseurakunta.fi/ep/tiedostot/TOIMINTALINJAUS_2010-2015_kv_19_%C2%A7_2020-05-11.pdf
- Kallioniemi, Arto 2004. Uskonnonpedagogiikka lapsityön taustalla. Teoksessa Leena Heinonen, Juha Luodeslampi & Leena Salmensaari (toim.) Lapsityön käsikirja. Helsinki: Kirjapaja Oy, 49–60.
- Kangasmaa, Tiina; Petäjä, Heljä & Vuorelma, Päivi 2008. Vasun pedagogiikka. Teoksessa Tiina Kangasmaa, Heljä Petäjä & Päivi Vuorelma (toim.) Lapsenkaltainen. Uskonnollis-katsomuksellinen orientaatio varhaiskasvatuksessa. Helsinki: Lasten Keskus Oy, 42–47.

- Kinnunen, Saara 2011. Lapsen usko. Miten tukea lapsen hengellistä kasvua? Helsinki: Uusi tie Oy.
- Kirkkohallitus 2012. Kirkon tilastollinen vuosikirja 2011. Viitattu 8.12.2012. [http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/8A75CE045AD09FE4C22577AE00256611/\\$FILE/Vuosikirja_2011.pdf](http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/8A75CE045AD09FE4C22577AE00256611/$FILE/Vuosikirja_2011.pdf)
- Kronqvist, Eeva-Liisa & Pulkkinen, Minna-Leena 2007. Kehityspsykologia – Matkalla muutokseen. Helsinki: WSOY.
- Mackie, Diane & Smith, Eliot 2007. Social psychology. Hove: Psychology Press.
- Metsämuuronen, Jari 2000. Metodologian perusteet ihmistieteissä. Helsinki:
- Muhonen, Mervi & Tirri, Kirsi 2008. Mitä on kristillinen kasvatus? Teoksessa Jouko Porkka (toim.) Johdatus kristilliseen kasvatukseen. Helsinki: Lasten Keskus Oy, 62-82.
- Niemelä, Kati & Koivula, Annika 2006. Uskonnollinen kasvatus sillanrakentajana. Teoksessa Teija Mikkola, Kati Niemelä, Juha Petterson (toim.) Urbaani usko. Nuoret aikuiset, usko ja kirkko. Tampere: Kirkon tutkimuskeskus, 163–177
- Niemelä, Kati 2002. Hyvä rippikoulu. Rippikoulun laatu ja vaikuttavuus. Jyväskylä: Kirkon tutkimuskeskus.
- Niemelä, Miika & Vartiamäki, Teemu 2000. ”Ei kirkko meitä häiritse!” – Nuorten asenne kirkkoa ja seurakuntaa kohtaan Etelä-Pohjanmaalla ja Helsingissä sekä nuorten ajatuksia hyvästä nuorisotyöntekijästä. Diakonia-ammattikorkeakoulu. Helsingin toimipaikka. Sosiaalialan koulutusohjelma. Opinnäytetyö.
- Nurmi, Jari-Erik 2008. Nuoruusiän kehitys: etsintää, valintoja ja noidankehiä. Teoksessa Paula Lyytinen, Mikko Korhonen & Heikki Lyytinen (toim.) Näkökulmia kehityspsykologiaan. Kehitys kontekstissään. Helsinki: WSOY, 256–274.
- Pearce, Lisa D. & Denton, Melinda L. 2009. Teoksessa Andy Furlong (toim.) Handbook of youth and young adulthood. New perspectives and agendas. Cornwall: Routledge 413–429.
- Pruuki, Lassi 2010. Hengellinen lapsi. Teoksessa Eero Jokela & Heli Pruuki (toim.) Jo iso, vielä pieni. Kouluikäisen lapsen maailma. Helsinki: Lasten keskus Oy, 222-234.

- Pyysiäinen, Markku 2008. Tunnustuksellisesta uskonnon opetuksesta oman uskonnon opetukseen. Teoksessa Arto Kallioniemi, Auli Toom, Martin Ubani, Heljä Linnasaari & Kristiina Kumpulainen (toim.) Ihmistä kasvattamassa: Koulutus – Arvot – Uudet avaukset. Turku: Suomen kasvatustieteellinen seura, 301-310.
- Räsänen, Antti 2008. Kristillinen kasvatus teoriassa ja käytännössä. Teoksessa Jouko Porkka (toim.) Johdatus kristilliseen kasvatukseen. Helsinki: Lasten Keskus Oy, 287–304.
- Räsänen, Antti 2006. Koulun uskonnonopetus. Suomalaisten käsitykset uskonnonopetuksen luonteesta ja sisällöstä. Helsinki: Suomalainen teologinen kirjallisuusseura.
- Riekkinen, Wille 2008. Kristillisen kasvatuksen lähtökodista. Teoksessa Jouko Porkka (toim.) Johdatus kristilliseen kasvatukseen. Helsinki: Lasten Keskus Oy, 83-93.
- Sakasti 2012. Haastettu kirkko. Suomen evankelis-luterilainen kirkko vuosina 2008-2011. Viitattu 30.9.2013.
[http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/4D9073DDB9C38745C22576F20030A70E/\\$FILE/Haastettu%20kirkko.pdf](http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/4D9073DDB9C38745C22576F20030A70E/$FILE/Haastettu%20kirkko.pdf)
- Sakasti i.a, Väkiluvut seurakunnittain 2012. Viitattu 11.04.2013.
<http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/sp?open&cid=Content3D45B8>
- Sinkkonen, Jari 2010. Nuoruusikä. Juva: WSOY.
- Suomen evankelis-luterilainen kirkko i.a.a, Seurakuntien lapsi- ja nuorisotyön tilastot 2007. Viitattu 8.12.2012.
[http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/E497069E7576A823C22577C300239164/\\$FILE/lapsi- ja_nuorisoty_ grafiikka_2007.pdf](http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/E497069E7576A823C22577C300239164/$FILE/lapsi- ja_nuorisoty_ grafiikka_2007.pdf)
- Suomen evankelis-luterilainen kirkko i.a.b, Meidän kirkko – Osallisuuden yhteisö. Viitattu 8.12.2012.
[http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/9297F603C875C1C8C225770A002E3448/\\$FILE/Meidan_kirkko_strategia2015.pdf](http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/9297F603C875C1C8C225770A002E3448/$FILE/Meidan_kirkko_strategia2015.pdf)
- Suomen evankelis-luterilainen Kirkko i.a.c, Järvenpään seurakunta Viitattu 11.04.2013.
<http://evl.fi/EVLKuvailutiedot.nsf/Organisaatiot02/000011FI?OpenDocument&lang=FI>

- Upton, Penney 2011. Developmental psychology. Critical thinking in psychology. Exeter: Learning matters ltd.
- Valli, Raine 2007. Kyselylomaketutkimus. Teoksessa Juhani Aaltola & Raine Valli (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin I - metodin valinta ja aineistokeruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. Juva: PS-kustannus, 102–125.
- Vehkalahti, Kimmo 2008. Kyselytutkimuksen mittarit ja menetelmät. Vammala: Tammi.
- Vilkko-Riihelä, Anneli 2003. Psyyke. Psykologian käsikirja. Porvoo: WSOY.

LIITTEET

LIITE 1: Kyselylomake

Ympyröi kyselyssä sinulle sopivin vaihtoehto. Eri osioissa löytyy vastausvaihtoehdot. Kyselyyn vastataan nimettömästi ja ainoastaan minä Pekka Virkki tarkistan ne. Pyydän että vastaat mahdollisimman totuudenmukaisesti. Lue huolella sekä kysymykset että vastausvaihtoehdot. Huomaathan, että kysymyksiä on papereitten molemmilla puolilla.

Tiedot

1. Sukupuolesi on
 1. Tyttö
 2. Poika
2. Kuulutko evankelisluterilaiseen kirkkoon?
 1. Kyllä
 2. En
 3. En tiedä
3. Kuuluuko äitisi evankelisluterilaiseen kirkkoon?
 1. Kyllä
 2. Ei
 3. En tiedä
4. Kuuluuko isäsi evankelisluterilaiseen kirkkoon?
 1. Kyllä
 2. Ei
 3. En tiedä

Oletko lapsena ollut mukana jossakin seuraavista seurakunnan toiminnan muodoissa? Vastausvaihtoehdot ovat 1=kyllä, 2=en, 3=En tiedä.

1. Päiväkerhossa	1	2	3
2. Iltapäiväkerhoissa	1	2	3
3. Pyhäkoulussa	1	2	3
4. Varhaisnuorten kerhoissa	1	2	3
5. Leireillä	1	2	3
6. Retkillä	1	2	3
7. Jossain muualla, missä?			
-

Arvioi, miten seuraavat asiat ovat näkyneet lapsuudessasi? Vastausvaihtoehdot ovat 1=Ei mitenkään, 2=Vähän, 3=En osaa sanoa, 4=Paljon, 5=Erittäin paljon.

1. Säännölliset kirkkokäynnit	1	2	3	4	5
2. Joulukirkko	1	2	3	4	5
3. Pääsiäiskirkko	1	2	3	4	5
4. Kynttilöiden polttaminen uskonnollisissa tilanteissa	1	2	3	4	5
5. Aamurukous	1	2	3	4	5
6. Iltarukous	1	2	3	4	5
7. Ruokarukous	1	2	3	4	5
8. Raamatun lukeminen	1	2	3	4	5
9. Uskonnollinen kirjallisuus	1	2	3	4	5
10. Uskonnollinen taide (esim. taulut)	1	2	3	4	5
11. Uskonnollinen musiikki	1	2	3	4	5
12. Isovanhempien uskonnollisuus	1	2	3	4	5
13. Vanhempien uskonnollisuus	1	2	3	4	5
14. Uskonnollinen kasvatus	1	2	3	4	5

MINÄ JA SEURAKUNTA

Seuraavassa on esitetty joukko väittämiä. Ympyröi sinulle sopivin vaihtoehto. Vaihtoehdot ovat 1=Eri mieltä, 2=Jokseenkin eri mieltä, 3=En samaa enkä eri mieltä, 4= Jokseenkin samaa mieltä, 5=Samaa mieltä.

1. Kirkolla on jotain tarjottavaa minulle	1	2	3	4	5
2. Seurakuntani ja kouluni tekevät liian vähän yhteistyötä	1	2	3	4	5
3. En voi kuvitella osallistuvani kirkon toimintaan	1	2	3	4	5
4. Seurakunnan pitämät aamunavaukset koulussani ovat mielestäni tärkeitä	1	2	3	4	5

5. Olen tietoinen seurakunnan järjestämistä toiminnoista	1	2	3	4	5
6. Seurakuntani toiminta ei kiinnosta minua	1	2	3	4	5
7. Minulla on uskovia kavereita	1	2	3	4	5
8. Aktiivisesti seurakunnassa käyvät ihmiset luulevat olevansa parempia ihmisiä	1	2	3	4	5
9. Kirkon pitäisi olla näkyvimmin esillä	1	2	3	4	5
10. Mielestäni kirkko pitää esillä elämänohjeita joita olisi hyvä noudattaa	1	2	3	4	5
11. Olen puhunut uskonnollisista aiheista kummieni kanssa	1	2	3	4	5
12. Olen puhunut uskonnollisista aiheista vanhempieni kanssa	1	2	3	4	5
13. Minulle on samantekevää onko seurakuntia vai ei	1	2	3	4	5
14. Kirkon opetuksia ei mielestäni tarvitse noudattaa	1	2	3	4	5
15. Suhtaudun mielestäni myönteisesti seurakuntaan	1	2	3	4	5
16. Kirkolla on mielestäni tärkeä ja korvaamaton tehtävä Suomessa	1	2	3	4	5
17. Koulujen juhlista tulisi kaikki uskontoon viittaavat asiat poistaa	1	2	3	4	5

MINÄ JA KIRKON OPETUKSET

Ympyröi sinulle sopivin vaihtoehto kyseisistä väittämistä. Vaihtoehdot ovat 1=En usko ollenkaan, 2=Pidän epätodennäköisenä, 3=En osaa sanoa, 4= Pidän todennäköisenä, 5=Uskon vakaasti

1. Jumala on luonut maailman	1	2	3	4	5
2. Jokin korkeampi voima vaikuttaa maailmaan	1	2	3	4	5
3. Jeesus on Jumalan poika	1	2	3	4	5
4. Jeesus syntyi neitseestä	1	2	3	4	5
5. Jeesus nousi kuolleista	1	2	3	4	5
6. Jeesus sovitti kuolemallaan ihmisten synnit	1	2	3	4	5
7. Jeesus palaa tuomitsemaan eläviä ja kuolleita	1	2	3	4	5
8. Raamatussa kerrotut ihmeät ovat	1	2	3	4	5

todella tapahtuneet					
9. Taivas on olemassa	1	2	3	4	5
10. Helvetti on olemassa	1	2	3	4	5
11. Enkeleitä on olemassa	1	2	3	4	5
12. Ihminen joutuu kuoleman jälkeen vastaamaan teoistaan	1	2	3	4	5
13. Jeesuksen opetukset ja elämänohjeet soveltuvat oman aikamme elämänohjeiksi	1	2	3	4	5
14. Saatana on olemassa	1	2	3	4	5

Ympyröi jokaisesta kohdasta yksi vastausvaihtoehto, joka kuvaa parhaiten sinun näkemystäsi.

1. Uskotko Jumalan olemassaoloon
 1. Uskon kristinuskon opettamaan Jumalaan
 2. Uskon Jumalaan, joskin eri tavalla kuin kirkko opettaa
 3. En oikein tiedä, uskonko Jumalaan vai enkö
 4. Epäilen Jumalan olemassaoloa
 5. En usko Jumalan olemassaoloon
 6. En osaa/ halua sanoa
 2. Mikä vastaa eniten käsitystäsi ihmisen synnystä
 1. Jumala on luonut ihmisen alun perin omaksi lajikseen.
 2. Ihminen on kehittynyt vähitellen muista lajeista ilman Jumalan myötävaikutusta.
 3. Jumala on ohjannut ihmisen asteittaista kehitystä muista lajeista.
 3. Mikä vastaa eniten käsitystäsi eliölajien synnystä
 1. Jumala on luonut kaikki eliölajit omiksi lajeikseen.
 2. Eliölajit ovat kehittyneet vähitellen muista lajeista ilman Jumalan myötävaikutusta.
 3. Jumala on ohjannut eliölajien asteittaista kehitystä muista lajeista.
 4. Mitä vastaa eniten käsitystänne mitä kuoleman jälkeen tapahtuu
 1. Kaikki elämä loppuu
 2. Kaikki ihmiset herätetään kuolleista ja toisille seuraa iankaikkinen elämä, toisille helvetti
 3. Vain jotkut pelastuvat ja ne, jotka eivät usko Jumalaan, jäävät kuoleman valtaan
 4. Kaikki ihmiset lopulta pääsevät taivaaseen
 5. Ihmiset syntyvät uudelleen tähän maailmaan
 6. Muuta, mitä
-

Ympyröi asteikolla 1-5 adjektiivipareista se vaihtoehto, joka kuvaa mielestäsi parhaiten Suomen evankelis-luterilaista kirkkoa.

Suomen evankelis-luterilainen kirkko on:

1. asiantuntematon	1 2 3 4 5	asiantunteva
2. epärehellinen	1 2 3 4 5	rehellinen
3. tarpeeton	1 2 3 4 5	tarpeellinen
4. vanhanaikainen	1 2 3 4 5	uudenaikainen
5. palveluhaluton	1 2 3 4 5	palvelualtis
6. etäinen	1 2 3 4 5	läheinen
7. epäluotettava	1 2 3 4 5	luotettava
8. sulkeutunut	1 2 3 4 5	avoin
9. tuomitseva	1 2 3 4 5	armahtava
10.taantuva	1 2 3 4 5	kehittyvä
11.kankea	1 2 3 4 5	joustava
12.suvaitsematon	1 2 3 4 5	suvaitseva
13.itsekäs	1 2 3 4 5	epäitsekäs
14.tukee hyväosaisia	1 2 3 4 5	puolustaa vähäosaisia
15.kaukana ihmisestä	1 2 3 4 5	ihmistä lähellä
16.vaikeasti lähestyttävä	1 2 3 4 5	helposti lähestyttävä

Kiitos ajastasi!